

LLUC

OCTUBRE 1969

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Pl. Pius XII, 9 - Tel. 216548
PALMA DE MALLORCA

Telegrams: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8
Tel. 143 (3 línies)
MANACOR (Mallorca)

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

Fàbrica de Licors

Antoni Morey

LA BORSA DELS LICORS

Sant Josep, 15 — Tel. 69 — Binissalem

DAES

CONFECIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358
PALMA DE MALLORCA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

FILLA DE SEBASTIA FALCONER

MAGATZEM DE CORDERIA
ESPADENYERIA

Sindicat, 66 - Tel. 222067 - Palma

CERERIA BARCELO

Ciris litúrgics per a la Santa Missa i
Exposició del Santíssim

C. dels Oms, 116 — Palma de Mallorca

ARGENTERIA D'ESTILS DIFERENTS,
ORFEBRERIA ARTÍSTICA,
ESPECIALITAT EN OBRES D'ART
RELIGIÓS

JOIERIA CODA
DE

LLUIS CODA

I CIA.

BROSSA I JAUME II
TEL. 212517
PALMA DE MALLORCA

Corderia

Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

GALLETES QUELY I CAN GUIXA

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

Correu dels amics

Felanitx, un poble de Mallorca

Sr. Director de LLUC.

Vos felicito per aquest número monogràfic que la revista LLUC ha dedicat a Felanitx. Bons temes, bons autors, i una bona realització. Ha estat un número ple, ben construït; un número que honra els felanitxers. I també un número que ha d'estimular molts d'altres pobles de la nostra geografia a fer una cosa semblant. Aquest número felanitxer ha evidenciat una partida de coses: el nombre d'escriptors de Felanitx que volen i saben fer coses ben fetes; l'esperit d'equip i de col.laboració duit fins a les millors conseqüències; la superació de l'esperit de capelleja, per tal de realitzar entre tots una noble tasca. Les col.laboracions que enclou aquest número són unes ben dignes aportacions, uns seriosos treballs de síntesi, que poden ésser consultats en qualsevol moment. Admira aquest notable estudi de Germà Coll i Mesquida, sobre la premsa de Felanitx, i no manco ens admira també l'altre estudi de Josep A. Grimalt sobre els escriptors locals, redactat amb tanta precisió, amb un tan bon esperit crític. I no en parlem dels treballs històrics de mossèn Pere Xamena i de Guillem Aulet. S'hi veu per tot, en l'organització i en l'estructura, la mà d'un felanitxer que estima tant la seva terra, com és En Francesc Riera i Montserrat. El conte d'En Miquel Pons està plenament ambientat en el lloc i la circumstància social. El poema d'En Joan Manresa és un crit d'avui en

una ciutat que vol seguir el ritme i el to d'avui en una illa que travessa un moment puixant i esplèndid.

Jo me pregunto i em dic a mi mateix: quants de números monogràfics podria servir-nos la revista LLUC! Qui ho impedeix? ¿Per ventura altres ciutats i pobles de Mallorca no tenen també escriptors i bons, i no abunden temes per estudiar i escriure? Jo pens principalment en alguns pobles que compten amb una tradició cultural i amb un equip de personal ben dotat. Pens en Santanyí, en Manacor, en Sóller, en Pollença, en Sa Pobla, en Inca, en Llucmajor. Ara està de moda organitzar, a pobles diferents, certàmens literaris i jocs florals, per cert ben costosos i no sempre d'una eficàcia evident, si miram els fins que se proposen els organitzadors. I ben mirat, ¿per ventura no és un èxit cultural, més pujat i millor, poder presentar des d'una revista com LLUC un número monogràfic d'homenatge al poble respectiu? Sí, ja ho sé: hi ha una dificultat a vèncer en molts d'indrets: la dispersió dels elements, el fet que cada u tiri per son vent, l'arreglega i aglutinament d'una gent tan difícil com són els qui pensen i escriuen. Això és un mèrit que cal atribuir a Felanitx, al qui ho ha sabut fer, i als qui han col.laborat a fer-ho. Enhorabona a tot Felanitx! Enhorabona a Felanitx que ha estat el primer poble de Mallorca que ho ha aconseguit! I a veure quin serà el segon poble que ho aconseguirà!

GABRIEL BIBILONI
(Palma)

Sumari

Correu dels amics	1
Mare de l'Església, per Miquel Gayà	3
L'obra poètica de Marià Villangómez, per Josep M. Llompart	4
L'aeroport de Hèlsinki, per Josep M. Palau i Camps	7
«Presències i evocacions» de Leandre Amigó, per Osvald Cardona	10
Reflexions sobre la joventut inadaptada, per Ferran Gayà	12
Posa-hi el dit	13
Cròniques del temps que passa	14
Jovent, exàmens i terres, per Bernat Cifre	16
Les Monges Benedictines de Manacor	17
Món del disc. La Cançó	19
A la ciutat dels llibres	20
Breu notícia d'un port de llarga història, per M. Villangómez Llobet	23
Rosa dels vents	23

PORTADA:

El moviment de la Nova Cançó ha pres com una foguera d'ideals a tots els Països on es parla la nostra Llengua. Ho diuen sovint les nostres cròniques Món del disc. La cançó. Duim a la nostra portada el característic conjunt musical Els Dos.

LLUC

Revista mensual

Any XLIX - Núm. 583 - Octubre 1969

Direcció i administració: Pau, 3 - Palma de Mallorca
Telèf. 21 23 56

Director Periodista: GABRIEL FUSTER MAYANS

Director religiós: CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

Subdirector religiós: GUILLEM CELIÀ, M. SS. CC.

Secretari: MIQUEL GAYÀ

Administració: JACINT RODRÍGUEZ, M. SS. CC.

Subscripció: 150 ptes. anuals

Estranger: 200 ptes. anuals

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. Cors - Balmes, 89 Depòsit legal: P. M. 276-1958

Llegiu i propagau

la Revista LLUC.

Subscriviu-vos-hi!

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

Banderins

SALMA

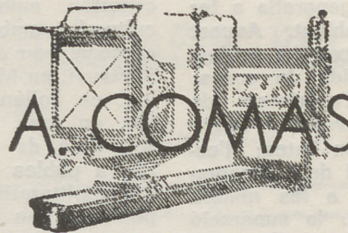
Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a

Telèf. 252633

PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Servei de comunicació amb el Santuari de Lluç

PALMA - LLUC
(Autocar directe)

Sortida a les 17; arribada a les 18'45 (dies feners)
Sortida a les 15; arribada a les 16'45 (dies festius)

LLUC - PALMA
(Autocar directe)

Sortida a les 8'20; arribada a les 10 (dies feners)
Sortida a les 13; arribada a les 14'30 (dies festius)

PALMA - LLUC
(Tren i autocar)

Els trens de Palma-Inca de les 9 i de les 15, enllacen amb els autocars d'Inca-Lluc.

LLUC - INCA

Sortida a les 8'20; arribada a les 9'10
Sortida a les 17; arribada a les 17'50

INCA - LLUC

Sortida a les 10; arribada a les 10'50
Sortida a les 17; arribada a les 18'50

Mare de l'Església

Potser titularia millor aquesta pàgina: Meditació davant la Mare de Déu de Lluc. Puix ha estat a la basílica del gran santuari de Mallorca, on he filat aquestes impresions, en una solemníssima missa concelebrada, en el seu renovellat presbiteri, amb la seva sòbria i digna litúrgia en la nostra llengua, mentre l'escolania dels «blauets» desgranaven les notes més delicades i els al·leluies més fins de to, i l'orador sagrat teixia una lloança d'Aquella a qui l'Església refereix uns conceptes dels Proverbis: «Des de l'eternitat he estat ungida... Encara no existien els abismes i jo ja era concebuda»...

Com si presidís l'assemblea —realment la presidia!—, la imatge morena es dreçava en el seu trono, flotant sobre uns petits àngels de bronzo. És la imatge secular, l'origen de la qual mig resplandeix dins una boira de llegendes; la imatge gairebé mítica, amb un seguici de miracles historiat per actes notariais i escriptures públiques; la imatge que vestia gonelles precioses en segles allunyats, i, restaurada fa vuitanta-cinc anys, fou coronada pontificalment quan les «coronacions» eren com una fita dins la història, més que un gest de significances polítiques. És també la imatge que han venerat els mallorquins de totes les èpoques: trobada en una escletxa, sembla vincular el cristianisme de la Reconquesta catalana amb el cristianisme insular de les primitives comunitats autòctones. És, en fi, la imatge que ha vist els meus anys infantívols, els meus neguits d'adolescent, la meva lluita d'home ja colrat pel temps. La cultura vernacla té unes arrels simbòliques que se filtren per les llivanyes de tots els penyalars de Lluc. Aquí, ho digué el poeta,

*l'augusta pau seu a l'ombra
dels arbres patriarcals...*

i una altra pau de Déu us invadeix, empenyent-vos a pregar dins el recollit cambril. Llànties a balquena hi parpellegen com una cort d'esperits invisibles, i tot de ciris en el candeler fan bellugar mil flames roents. Pregar! Quants d'homes mai en la vida no pregunen ni en coneixen la divina savoria! Aquí, però, ho digué un altre poeta nostre,

el qui no resa, sent que encara creu!

Jo hi copsava una altra inquietud. Puix havia sentit uns cristians assustadissos clamant perquè

els sembla que avui es bandeja la devoció a la Mare de Déu. Potser hi ha germans nostres que s'aferren a uns vells temps de simulacre, amb profusió de flors i llums, de cintes i medalles, d'estampes i coses per l'estil. Certament, els signes dels temps d'ara han bandejat unes formes, però no l'essència. Obrim, si no, la Constitució dogmàtica sobre l'Església. La deuriem llegir i profunditzar de bon de veres. Diu: «Als teòlegs i predicadors de la paraula de Déu recomana instantment [el Concili] que, quan exposin la dignitat singular de la Mare de Déu s'abstinguin amb tota cura tant de tota falsa hipèrbole com d'una excessiva estretor d'esperit». El text segueix amb conceptes ponderadíssims, plens de llum. Potser hi ha cristians que troben a faltar i enyoren «falses hipèrboles» que la Verge no necessita, perquè resplendeix més en la seva nua grandesa. I a to amb aquesta doctrina del Concili que ens la presenta com a Mare de l'Església, presidint en els nostres temples l'assemblea dels seus fills, passaven tot de noves reflexions en mi. Jo la contemplava més radiant, amb l'Infant en el seu braç. Ell és l'Ungit del Pare, empetitit i anorreat per ser el Crist redemptor. I tots els batejats en el seu Nom, hem entrat a formar part del seu Cos místic, per ser també del Cos de Crist. Un Cos amb membres ferits pel pecat, mes amb un cap santíssim —només Ell és el Sant!— i que irradia i vessa la seva santedat sobre tots els membres. Maria, tenint en braços el Cap, hi té també el Cos, tots els membres del Cos de Crist. Així doncs, cada un de nosaltres som també aquest infant menudó i eixerit, somrient ple de goig. Puix sabem que si l'horitzó congria la tempesta i descarrega la tronada, passi tot el que passi, nosaltres restarem confiadament —fets un sol cos amb Crist—, damunt el braç d'Aquella que Déu ha volgut fer Mare d'un Poble redimit que puja per camins de salvació. L'Església, avui i sempre, ens predicarà el culte a la santa Verge; i avui més que mai, perquè tenim una millor consciència de la nostra filiació cristiana, sabem que si com a homes som pecat i tenebra, per la nostra incorporació al Crist esdevenim llum del món i sal de la terra; som amb Ell alfa i omega, principi i fi dins la ment del Pare, el nou Israel, la benamada del Senyor.

Miquel GAYA

L'OBRA POÈTICA DE MARIÀ VILLANGÓMEZ

per Josep Maria LLOMPART

En tres ocasions m'he ocupat de la poesia de Marià Villangómez. La primera, per comanda del mateix poeta quan em va fer l'honor de demanar-me que prologàs *El cop a la terra*; la segona, en el llibre *La literatura moderna a les Balears*, i la darrera a través d'una breu recensió crítica del recull *Declarat amb el vent*. Ara que Villangómez, ja amb una mica de perspectiva, ha repassat la pròpia obra per tal de triar-ne allò que considera vàlid i definitiu, m'ha abellit rellegir

els meus textos i referir-los, també amb la perspectiva escaient, al «corpus» líric que el poeta ha aplegat en un volum (1). He volgut sospesar així la vigència que per a mi mateix puguin tenir uns judicis formulats en temps i conjuntures prou diferents.

(1) *Antologia poètica*. Biblioteca Selecta, 420. Editorial Selecta. Barcelona, 1969.

L'antologia que dona lloc als presents comentaris inclou poemes que, dels més antics als més recents, ocupen si fa no fa l'espai d'un quart de segle. És molt. I potser no trobaríem, avui i en el país, gaire poetes que, emmarcada llur obra dins fites cronològiques semblants, poguessin oferir una coherència tan rigorosa, una tan sostinguda uniformitat de propòsits i realitzacions, com la que transparenta de cap a cap la poesia de l'escriptor eivissenc. A l'hora d'aplegar els seus poemes, Villangómez no s'ha vist obligat a bastir un *recull*, una garba de materials dispersos, més o menys contradictoris, sinó que s'ha trobat amb una *obra feta*; una estructura closa on cada peça es justifica en funció de les altres. Cada vers, cada mot, porta més enllà per un camí claríssim, sense marrades ni retrocessos. El poeta ha tingut, des de la primera passa, una idea ben neta de la pròpia poesia, d'allò que a la poesia demanava, i no li ha calgut més que avançar poema a poema, depurant els mitjans expressius, assajant les vàries possibilitats de la matèria lírica; però sempre amb la lluita guanyada per una certesa en la qual s'aferma:

*Això cerco, això trobava,
mai no m'havia enganyat.*

Hi ha, doncs, un primer tret fisonòmic d'aquesta poesia: la seguretat. Temàticament, formalment, lingüísticament, l'obra de Marià Villangómez és una progressió rectilínia. Ha sabut el que cercava i ha experimentat el goig de trobar-ho. No es tracta d'una lluita *per* la coneixença, sinó d'un treball tenaç, constant, cap a la il·luminació i l'aprofundiment d'una coneixença que el poeta ja ha intuït. Una lluita, al capdavant, per l'expressió:

*Vet aquí els teus mots densos,
closos, perfets. Volien
només això, ser un món
novell, en clara òrbita
de tu després...*

En alguns dels textos meus abans al·ludits em referia al «poema sobre el poema» que adesiara s'agrada Villangómez de cultivar. A la seva obra tot és conscient, meditat; i la tensió que hi vigoritza els versos és sotmesa a disciplina fèrria. Ell coneix amb extraordinària lucidesa l'abast de la poesia i sap ben bé quines són les seves possibilitats i les seves limitacions, el combat que guanya i el combat que perd:

*Veig la lluita perduda.
Tot el poder que tenen
els teus mots expansius,
llur màgia, la bellesa
del seu rostre, són mots
només, sols poesia.*

Però els mots no enganyen el poeta, perquè en definitiva han trobat el que volia, tot i sabent que això no basta. Poques vegades s'ha poetitzat tan subtilment sobre la poesia,

*torre de cent finestres,
que penetren cent brises
i un vol d'ocells escampa.*

És possible que aquest rigor, aquesta exigència que ja patentitzaven els primers llibres de Villangómez, fos la causa que, en uns difícils moments de desorientació i gairebé obligada superficialitat, alguns parlassin, al·ludint aquells primers llibres, de fredor i d'hermetisme. Hom estava tan avesat a les músiques amables i al vers innocu! Marià Villangómez —com Roselló-Pòrcel, com Miquel Dolç— pertanyia a la promoció jove del 36 (¿en direm, un poc solemnement, «generació sacrificada»?), i havia donat a conèixer els seus versos inicials a les publicacions mallorquines d'abans de la guerra. De fet, quan l'any 1948 publicava *Terra i somni* era un desconegut. Aquells poemes deixaren una mica perplexos, encara que ells no ho confessassin, tant els que s'esforçaven a mantenir-se fidels a la tradició insular, com als que, més inquiets, s'enlluernaven amb avantguardismes manllevats als poetes castellans del 27 o amb el joc de l'ornamentació metafòrica. Per als primers, l'escriptor eivissenc, amb la seva lírica meditativa, cenyida, gairebé adusta, era quasi un heterodox; per als segons, un tradicionalista. Restava així fins a cert punt marginat, solitari a la seva illa.

Tomàs Garcés, a l'admirable pròleg que ha escrit per a l'antologia que ens ocupa —un pròleg de poeta, d'home que coneix la poesia «per dins»—, considera erroni situar Villangómez dins l'«Escola mallorquina». És clar que primer ens hauríem de posar d'acord sobre què entenem per «Escola mallorquina», terme més aviat vague i usat quasi sempre un xic retòricament. Jo crec que, com deia a *La literatura moderna a les Balears*, el rètol només ens pot esser útil si l'empram per a designar «el conjunt de característiques comunes als poetes mallorquins que produeixen la seva obra entre 1900 i 1950». Partint d'aquest supòsit i admetent que dues d'aquestes característiques —potser les més evidents— són el gust per la forma i la predilecció pel tema paisatgístic tractat des d'una actitud simbolista, no és difícil trobar certes vinculacions de Villangómez amb l'«Escola». Tanmateix, el punt de vista de Tomàs Garcés em sembla just. En el llibre abans esmentat vaig escriure: «Tal volta l'obra d'aquest poeta pot donar-nos una idea de com fóra actualment la nostra poesia, si, sense el parèntesi imposat per la guerra i les conseqüències que se'n deriven, hagués pogut evolucionar normalment». I volia dir amb aquestes paraules que, al marge de la continuïtat o del punt i a

part que entre els anys quaranta i cinquanta venien a assenyalar les dues possibles opcions de la poesia mallorquina, Villangómez havia seguit un tercer camí: el de la superació. Es desfeia de les receptes tradicionals, no per cap mena d'esqueix, sinó remuntant-les; donant sentit i fondària a una perfecció formal que començava a ésser pura gratuïtat i vitalitzant una actitud contemplativa que a poc a poc havia esdevingut acadèmica. En aquest sentit, la seva poesia ja des d'un principi no va pertànyer a l'anomenada «Escola mallorquina». Tampoc no se li va enfrontar; i d'aquí la perplexitat abans al·ludida dels qui volien continuar-la i dels qui pretenien desmuntar-la.

Perfecció formal i sentiment del paisatge: vet ací dues notes més que col·loquen l'obra del nostre poeta. Villangómez és, tècnicament, un gran mestre. Segur de la poesia, ha pogut lliurar-se a una constant, meditada i delicadíssima recerca de la forma expressiva. Tria acuradament els mots i n'examina de prim compte el contingut intel·lectual i emocional abans de col·locar-los en el lloc corresponent, insubstituïble. D'altra banda, senyoreja el vers. Tant en adaptar-se a les formes més estrictes —el sonet, sobretot—, com quan campa a lloure per la llibertat del versicle. La dicotomia forma-fons, tan accentuada en alguns moments de la poesia mallorquina —recordem que Aina Cohen escrivia «el pit em creix dintre del cor» perquè és formalment preferible a «el cor em creix dintre del pit»—, es dilueix a l'obra del poeta eivissenc en una unitat coherent, dins la qual els dos elements es fan indistingibles, igualment poderosos i equilibrats en l'estructura de l'expressió poètica. Vegeu, si no, els *Sonets de Balansat*, aqueixa admirable síntesi de paraula i pensament on el vers s'encavalca sense trencar la pròpia harmonia per tal de seguir amb docilitat el ritme de la idea, o el vers lliure d'alguns poemes de *Els béns compartibles*, en els quals la lluita per l'expressió adquireix, sempre estretament vigilada, la tensió més forta.

Tot això posat al servei d'un tema gairebé únic: l'illa, el seu paisatge i els seus homes. Un tema que es va amplificant i diversificant així com la mirada del poeta s'endinsa en el món que el volta. Garcés insisteix, molt encertadament, en la insularitat de Marià Villangómez: «Els seus llibres són, abans que res, llibres d'Eivissa». I en els versos que fan de pròleg a *Els dies* el mateix poeta proclama:

*La meva vida era
això que és ara, aquests dies
que passen, aquest aire
i aquesta terra que esguardo.*

L'illa, el seu paisatge i els seus homes. No

em sé estar de reproduir unes ratlles que vaig escriure referint-me a *El cop a la terra*: «A tota l'obra poètica d'En Villangómez habita, feta llum i silenci, feta amor i patiment, la seva illa natal: Eivissa... I heus aquí que el poeta, de la pròpia condició insular, en fa raó i substància de la seva poesia. De primer, el paisatge de l'illa, els colors i el perfum del paisatge —sempre amb el mar a l'aguait. I, tot seguit, la meditació, la transcendència del paisatge cap a símbol, cap a vida més alta fins arribar a la cenyida i closa meravella dels *Sonets de Balansat*. Qualque cosa, però, ja des dels primers poemes, fosca i imperiosa s'insinuava, pugnava per expressar-se, per dir-se: la força incontrastable de la sang, l'home i la seva història, el cop a la terra:

Aquesta vida, aquesta lluita, aquesta mort».

Dels vuit llibres que fiten la trajectòria que he deixat insinuada, quatre han estat íntegrament incorporats per Villangómez a la seva *Antologia poètica*: *Els dies* (1950), *Els béns compartibles* (1954), *Sonets de Balansat* (1956) i *El cop a la terra* (1962). L'escriptor, autocrític sagaç, ha sabut ben bé quines eren les claus de volta de la seva obra. Aquests quatre reculls són travessats com d'un corrent que els eleva a unitat. En *Els dies* —predomini de la contemplació pura i del vers tradicional— hi ha les arrels de la veu més plena i més lliure de *Els béns compartibles*, i un i altre desemboquen, sense que la continuïtat es trenqui, a la profunda meditació dels *Sonets de Balansat* i a aqueixa mena d'epopeia eivissenca que és *El cop a la terra*, un llibre que, per al meu gust, assenyala el punt més alt de l'obra del poeta: el de la plena i compartida fluència de l'escalfor humana.

Altres quatre volums només són representats fragmentàriament: *Terra i somni* (1948), *Elegies i paisatges* (1949), *La miranda* (1958) i *Declarat amb el vent* (1963). Els dos primers signifiquen els anys d'aprenentatge; els altres, més que llibres organitzats al voltant d'una unitat essencial —ja sigui de forma, de tema o simplement de to—, són aplecs de materials dispersos. D'aquests materials, l'autor ha escollit els que considera de valor permanent, i val a dir que si algun retret podem fer a la seva tria és de no haver estat més generosa.

La poesia de Marià Villangómez tindrà segurament continuïtat. El seu camí, tan dreturer, el portarà encara cap a noves descobertes d'aqueix món insular que tant estima. Ara, fent balanç d'una prolongada aventura, ens posa a les mans els treballs i els dies d'un gran poeta, d'un home sempre fidel a ell mateix i a la seva terra; una obra que, dins el nostre àmbit cultural, ja ha assolit gairebé la categoria de clàssica.

CAMINA CAMINARAS...

L'aeroport de Hèlsinki

per Josep M. PALAU I CAMPS

Hi ha aeroports —com, per exemple, el d'Amsterdam o el de Brusel·les— que per la seva grandiositat, l'acurada distribució de serveis, la seva arquitectura o per qualsevol altre motiu, deixen un record en el que hi passa. L'aeroport de Hèlsinki no.

Hèlsinki no és, en la xarxa de comunicacions aèries, cap nus clau com ho son París o Zürich. Aquestes dues ciutats, enclavades al bell mig d'Europa, són frequentadíssimes per aparells de tota classe i de totes les companyies aèries. Si veniu de la India, camí de Londres, per exemple, el vostre avió farà cap a Zürich o a Amsterdam, igual que si veniu del Japó o bé d'Àustràlia probablement tocareu París. Si veniu d'Amèrica és molt possible que toqueu París, Brusel·les o Amsterdam; tots aquests aeroports cauen al bell mig d'aquesta tant sotraguejada Europa. Però Hèlsinki està, realment, al cap d'un dels fils de la xarxa. Amb més o menys freqüència algunes de les companyies aèries hi arriba, però d'allà tornen enrera. De l'aeroport de Hèlsinki, més que res, en surten —o bé hi arriben— avions per a comunicar amb la resta del país: vols a Oulu, a Rovaniemi. En fi, no és un aeroport on hi hagi un tràfic espectacular i tan sols s'hi troba gent en nombre en el moment de l'arribada o bé de la sortida d'un «charter» que vé o va a Mallorca.

Es per això que els finlandesos no han donat massa importància a l'edifici de l'aeroport i fins ara —perquè prest n'inauguraran un de nou— l'edifici de l'aeroport de Hèlsinki és pobre i petit. Si intentau d'encabir un centenar de persones a la sala d'espera quasi no sabreu com fer-ho. És un edifici de fusta, llargarut, amb una sola planta, amb els serveis més aviat primitius però, de totes maneres, suficients per a les necessitats dels vols en línia regular en els quals l'avió mai no surt ni arriba ple.

El problema es presenta quan hi ha una arribada o sortida d'un «charter» —i ara això passa sovint— perquè, en aquest cas, l'avió arriba o surt ple o quasi ple, i llavors cent i tants passatgers que arriben o bé marxen, desborden els serveis: els duaners van de capoll, igual que els policies que han de se-

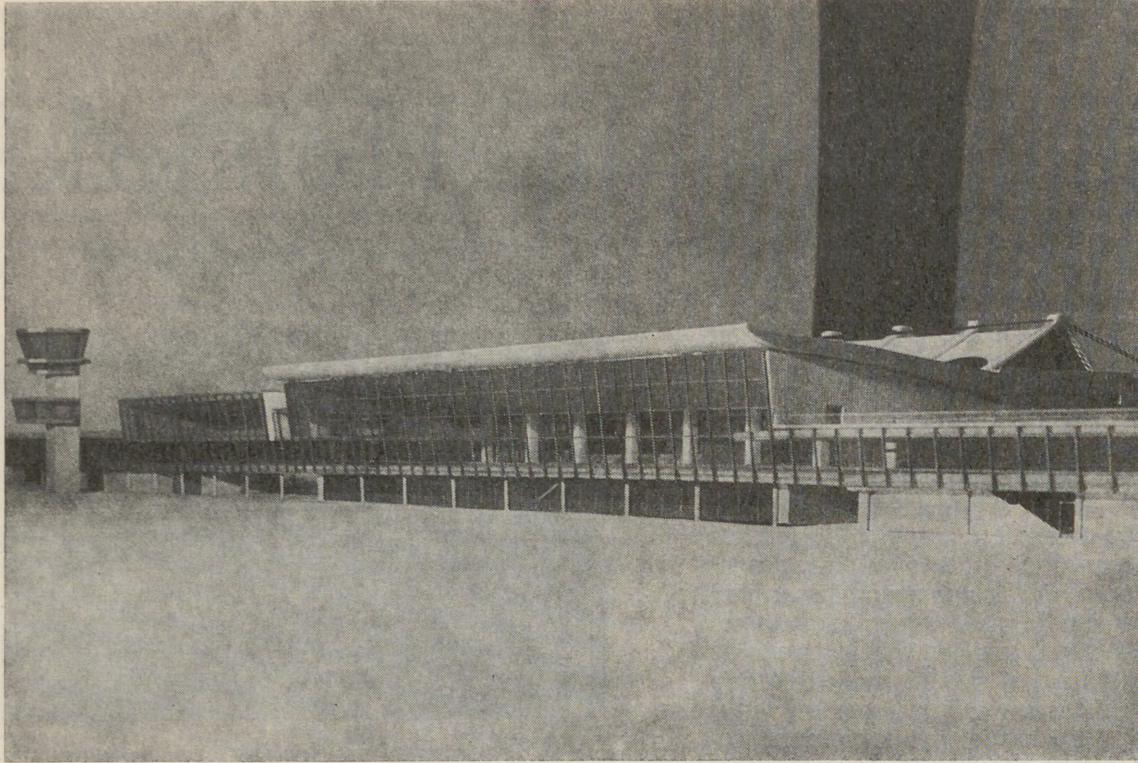

*L'aeroport actual de Hèlsinki, ja a punt de desaparèixer.
¿No recorda bastant el vell aeroport de Palma?*

gellar els passaports, el bar no pot servir tot el que un demana i les portes no poden engolir el munt de gent que intenta entrar o sortir —almenys amb comoditat relativa— perquè varen ésser projectades per a menys.

Es per aquesta raó que les autoritats fineses s'han decidit, a la fi, a fer un nou edifici pel seu principal aeroport —de la maqueta del qual n'hem pogut aconseguir una fotografia que ací us donam per tal que hom pugui comparar— i, és de suposar, que vistes les necessitats actuals, serà molt millor, en tots els aspectes, que l'edifici actual. Les fotografies d'un i altre sembla que així ho donen a entendre.

Ara bé, si les comoditats pel passatger i la rapidesa i fluïdesa de serveis tenen la seva importància, ningú no podrà negar que, en el fons, el més important d'un aeroport son els serveis destinats a l'avió directament i, en especial, els terrenys dedicats a l'aterratge o enlairament. I aquests serveis l'aeroport de Hèlsinki els té i, per cert, bons. Ens hauria agradat poder completar aquest article —realment hi fa falta— amb una fotografia de les pistes. Però sembla que per a poder-la publicar es precisa, fins i tot, el permís del govern finès, i no era cosa de molestar el president Kekkonen amb el que, per a ell, deu ésser una futesa.

Maqueta del nou edifici de l'aeroport de Hèlsinki.

Bè, amb tot això el lector haurà ja endevinat que el que és realment important de l'aeroport de Hèlsinki són les pistes. Ja va pel bon camí, però més encara que les pistes és important la manera com han estat construïdes. No em referesc a la part tècnica, és clar, supòs que aquesta, més o menys com a tot arreu, ha estat cosa dels experts i en la construcció s'han emprat, també més o menys, els mateixos materials que es solen usar arreu del món.

Em preguntareu, doncs, quina cosa especial tenen aquestes pistes, potser úniques al món en aquest sentit. La meua resposta — i és cosa que l'observador no pot veure— és: la mà d'obra i el seu reclutament.

Potser aquesta mà d'obra i aquest sistema de reclutament són la raó de fons que determina que les pistes siguin millors i s'hagin construït més ràpidament que l'edifici. Però per a construir un edifici es necessita una mà d'obra qualificada, és a dir, picapedrers; i els picapedrers, a Finlàndia, guanyen molts de marcs per hora. En canvi per a posar esquerdas, picar la pedra, escampar-la pel sòl i piconar-la, per això no es necessita haver après cap ofici i igual ho pot fer un perdulari que un director d'hotel o un agregat cultural d'ambaixada, és a dir, qualsevol. I, per

altra banda, quan aquesta mà d'obra, diguem no qualificada, es pot trobar sense pagar ni un velló llavors un ho comprèn tot.

Però trobar mà d'obra en aquestes condicions pensareu, potser, que és molt difícil; potser sí segons on, però a Finlàndia les autoritats, que se les pensen totes, varen trobar —o han trobat— un procediment molt senzill per a obtenir-la i, com que el sistema, que sapiguem, no està patentat, poden copiar-lo també les nostres autoritats... si és que es veuen amb coratge per a fer-ho.

Explicarem, doncs, aquesta classe de miracle que, en el fons, és la cosa més senzilla i que, aplicat al nostre país, podria donar una quantitat de mà d'obra gratis a treballar per a la collectivitat, no gens desdenyable. Vegem-ho.

Finlàndia és un país en el beure —i em referesc a licors espirituosos— és prohibitiu. No tan sols pel preu del «vodka» o del «Koskenkorva», sinó també per les dificultats en obtenir-los en quantitat suficient per agafar el que en diríem una «torradora». Efectivament, els indígenes tenen el licor racionat i els estrangers en poden comprar una botella, només una, a base d'ensenyar el passaport. Es veu que l'Estat vetla per tal de tenir una collectivitat el més sòbria possible. Però és

clar, la gran manera de que un desitgi una cosa amb més intensitat és que la hi prohibeixin, i els finesos no són cap excepció, beuen, beuen tant com poden i cerquen qual-sevol excusa per a fer-ho.

És clar, es dóna el cas que un agafa una «trompa», llavors vé l'Estat, que vetla, i li imposa un càstig que consisteix, sempre, en fer un treball manual —durant més o menys temps, segons el tamany de la «bufa» i segons si la porta anant a peu o conduint un automòbil— en benefici de la collectivitat. M'honora amb la seva amistat un membre del Parlament finès que, segons m'han dit, un parell de vegades, per insignificants «gateres», ha estat obsequiat, això sí amb molta cortesia, amb una bona destrai i, amb la mateixa cortesia, l'han invitat a anar a tallar arbres al bosc durant dos o tres dies. Bé, doncs aquest és el sistema emprat per a fer, o bé reparar, les pistes de l'aeroport de Hèlsinki, i no gens dolent segons els resultats que hom pot apreciar.

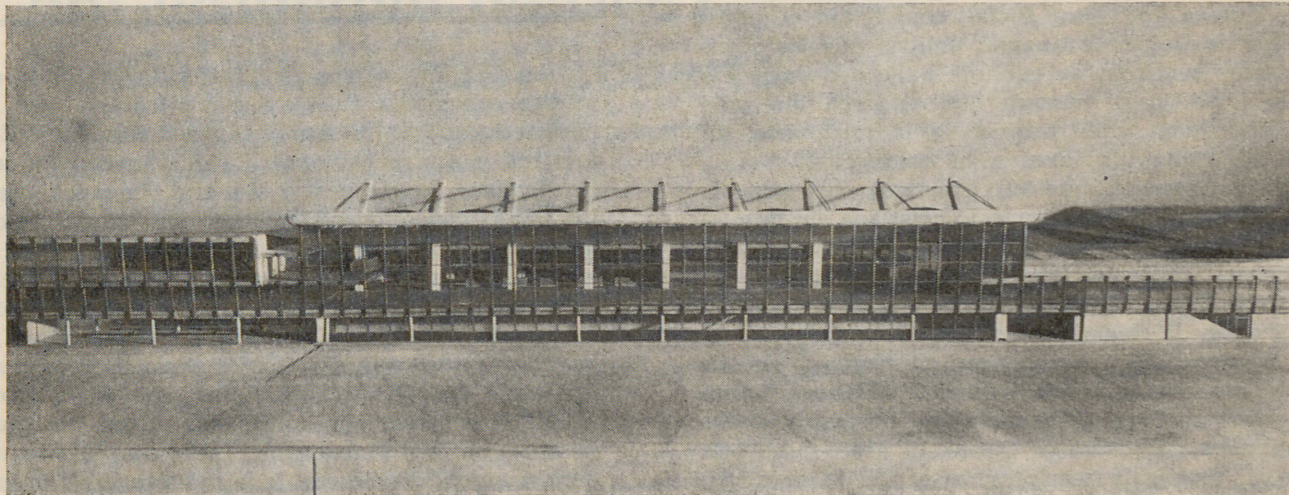
En uns determinats moments —quasi sempre, com es comprendrà, són els que tenen més diners els que la poden agafar— sembla que l'escamot de treballadors que picaven pedra a les pistes de l'aeroport estava compost, en gran majoria, per gent d'aupa: directores de banc o d'empreses comercials, metges, advocats, rentistes i fins, segons m'han dit, d'un membre del Cos Consular, no finlandès és clar, que moltes vegades se n'havia escapat per la seva qualitat d'estranger i per estar a un consolat, però com que els advertiments de paraula no eren gaire efectius, va ser obsequiat, també, amb un pic i una pala...

Això va proporcionar espectacles realment curiosos i inaudits. Sembla que cap allà les deu del matí —el treball ja havia començat dues hores abans— començaven a arribar a l'aeroport grans automòbils negres, els millors del país, amb xòfers uniformats i tot, que s'estacionaven prop d'on l'escamot d'embriacs treballava. Dels automòbils en baixaven elegants secretaris o gentils secretàries amb les seves carpetes i, durant un cert temps, els directores de fàbriques o d'empreses de volada que suaven i feien collecció de bòfegues a les mans, deixaven el pic o la pala, amb el permís del capataç, i firmaven correspondència, contractes i altres andrònimes, mentre donaven al seu subaltern —que devia disfrutar i no poc— les pertinents instruccions per a la bona marxa del negoci durant el temps que el cap es veia obligat a canviar d'ofici.

He sentit a dir —i crec que és ben cert— que una vegada varen agafar, en condicions un poc «brumoses», un dels més grans i coneguts homes de finances del país. L'home ja era gran, no gastava gaire salut i no estava per gaires brocs, però havia de passar per l'adreçador; és clar, la llei és per a tots. Però es varen adonar que si li donaven un pic o una pala potser l'haurien d'enterrar a la mateixa pista, llavors varen decidir de fer-lo el llister de la brigada i cada dia, a les vuit del matí, era l'encarregat de veure si tots els «obriers no qualificats» acudien a la feina, i donar part dels que no s'havien presentat.

No sé si abans d'aquesta feta el nostre home tenia gaires antipaties, però estic segur que, després, havien augmentat considerablement les que pogués tenir.

Un altre aspecte del nou edifici de l'aeroport de Hèlsinki ara en construcció.

«Presències i evocacions» de Leandre Amigó

per Osvald CARDONA

He rellegit el llibre del meu amic Leandre Amigó tan sols pel plaer de llegir. Fa goig de trobar-hi, en la pura naturalitat d'un estil correctíssim, una prosa tallada sota el patró de dos grans mestres per un deixeble conscient: «Azorín» i Ruyra. Ell li ha donat un sentit gramatical sense truculències, mesurat en la llargària per períodes breus, com compassos, triant els mots i curant l'adjectivació enaltidora perquè tot sigui transparent de sentit i reflecteixi imatges de llum i de claror. *Clarícies* és un dels apartats del volum... La joia, la pau, el repòs, el respecte, l'esperança, formen el seu primmirat vocabulari. I corresponen a la continuïtat de les seves obres: recordem la novel·la *Enlluernament*, molts anys enrera, i més recent el recull *La pau dels dies* en resol els problemes en la cristiana conformitat. Rellegir aquests llibres en els nostres temps roents d'ambicions i desenganys és com tornar voluntàriament al recés tranquil i benigne que l'autor s'ha imposat com a mirador del món.

Però ell no ha escrit tan sols per donar-nos la gaubança efímera de la lectura. Un text per a llegir no és escriure per escriure. Això ho faria per sintetitzar un paisatge: s'estima més parlar dels homes. Escriptor social, com li diu el gentil pròleg de Domènec Guansé, voldria que les seves *Clarícies* servissin de conhort i d'acord entre els vells i els joves (encara que s'adreça als vells preferentment, més propicis a la resignació, en lloc d'atraure els joves a la comprensió i a la generosa mesura que ell practica). En aquests temes és fidel a una convicció cristiana, en la qual segueix els mateixos models i a més dels dos il·lustres estilistes que hem mencionat, té per mestres Francesc Moragas per l'obra i Torras i Bages per la doctrina. Ens ho torna tal com ell ho va aprendre i creu —con nosaltres— que és vàlid, ara com quan ell es formà col·laborant amb Moragas en l'apostolat social i a les publicacions inspirades pel canonge Cardó, el gran publicista cristià, prodigiós escriptor, que veié la seva veu apagada abans d'hora.

Leandre Amigó

La fidelitat, a més de l'estil i la intenció, es mostra encara a la part més atractiva per a nosaltres, que és la que encapçala el volum. Els mestres i amics estimats l'acompanyen en les *Presències*. Verdaguer i Mistral encapçalarien la llista cronològica, cantors del camp i de la fe. Altres poetes, amb Maragall, segueixen el vast camí que els obria per la sinceritat i l'encantament del paisatge. Els grans treballadors de la ploma: López-Picó, el magne poeta cristià i barceloní, que cada dia té més espai dins la gran Antologia de l'Oblit; Solervicens, conseller i conversador, abnegat per l'obra dels altres, del qual ja no es parla, i l'incansable Tasis, que feia sortir contínuament els llibres de la màquina i de la impremta, la vocació i l'esforç del qual, sobretot en

els darrers vint anys, difícilment serà mai prou valorada. En Leandre Amigó els ha rendit un just homenatge, tot mostrant-nos-els tal com ell els veia: com a homes bons. Tres novel·listes distints completen el quadre: Narcís Oller, Miquel Llor i J. M. Folch i Torres; que donaren en llurs obres sengles visions d'una Barcelona cristiana i sofrida, on finaren literàriament vençuts. L'Amigó els presenta amb la discreció que li ha estat justament lloada. Les lloances que fa, però, resten dins la mateixa pudicícia del text, que en dóna el perfil sense cap taca. Joan Santamaria, també novel·lista, apareix exaltat i disminuït alhora a través de les seves *Visions de Mallorca*.

Per a lloar un home basta un sol llibre, un vers, un gest; d'un sol d'aquests bons moments l'Amigó sap treure el traç que revela la figura entera. No vol que cap censura, cap reticència, li alterin el to de perfecció ni l'exemplaritat del seu text: que cap barroeria ni cap deixadesa dels homes no li despentin l'estil ni li esgariïn els lectors. Així a vegades s'ha cenyit fins a l'extrem en algunes visions anecdòtiques i massa ràpides com les d'Andersen i Ruyra.

Polir el text ha estat com mundificar-nos; el llibre amistós ha allisat els paisatges, els homes, el gest per donar-nos un miratge de perfecció gairebé didàctica. Per això un s'adona (i es dol) que la visió del costat millor d'uns quants homes triats hagi de mostrar un món forçosament parcial.

Aquest món mig arrecerat sembla cloure's, com preveïé Ray Bradbury a la novel·la *Fahrenheit 451* que Amigó comenta. Tema isolat dins el volum —literatura estrangera, ficció, cinema, crisi social— en el qual l'Amigó relleva el sentit humà i la bellesa poètica, fets confiança, com si el món

LEANDRE AMIGÓ

PRESENCIES I EVOCACIONS

SEGUIT DE CLARÍCIES

Portada del llibre *Presències i evocacions*

intel·lectual destinat a salvar-se de la crisi presentada sigui justament, entre nosaltres, dins el racó de bondat i d'exemple dels homes cars al nostre comentarista.

Bar restaurant de Lluc i Hostal de la Font Coberta

Dos llocs pulcres i econòmics al servei dels pelegrins.

Cuina especial espanyola i francesa.

Salons esplèndids on hi són servits amb

PULCRITUD I ECONOMIA TOTA CLASSE DE DINARS, BERENARS, REFRESCS, etc.

També s'hi preparen, si ho demanen, dinars per a EXCURSIONS, berenades, etc.

En un i altre lloc, servei de BAR - Serveis especials per a Noces i Comunionis.

NOTA. - Per a grans banquetes de nocés, comunions, reunions, etc., convé avisar amb 48 hores d'anticipació.

RESTAURANT DE LLUC - Tel. 9

Reflexions sobre la joventut inadaptada

per Ferran GAYÀ

En tractar sobre un tema tan discutit per tothom com és avui tot allò que es relaciona amb la joventut, crec que és molt útil conèixer la societat actual, ja que aquella està determinada, en bona part, per l'escala de valors que la generació adulta li ha presentat.

La gran majoria de la societat actual s'ha establert una vida sense fonaments sòlids, una vida on el centre d'interés de quasi tothom sol ésser els diners com a font de benestar, i l'èxit social. Aquesta concepció de la vida la trobam arreu dins la nostra civilització, on el capitalisme i la inconsciència de molts dificulten prou l'aparició d'una nova escala de valors, i on tot el que es refereix al desenvolupament integral de l'home deuria ser el primer objectiu a aconseguir.

Fixem-nos, per exemple, en els anuncis publicitaris dels medis de comunicació social. Si els tècnics en publicitat ens ofereixen confort, èxit social, comoditat, segurament serà perquè ells, que ho han estudiat, saben prou bé que això és el que més ens interessa d'una manera més o menys conscient. Així, doncs, una civilització que gasta la major part de les seves energies exclusivament en la recerca dels diners o del reeiximent en la vida, no pot honradament esperar gaire dels seus fills, perquè, o bé es contagien del mateix ambient, o per altra banda el rebutgen d'una manera moltes vegades violenta.

La joventut actual ha pres consciència d'ella mateixa, de la seva existència com a grup social. Sovint es reuneix per divertir-se en grup, i un dels seus aspectes positius és, certament, que se sent més solidària del món actual. L'ur rebellia és sovint un crit per un món més just i un rebuig de tot autoritarisme. Moltes vegades adopta una postura agosarada i radical, com s'esdevé a Nord-Amèrica amb els «beatnicks». L'ur postura també ens pot servir per a un estudi més profund de la societat d'avui. Aquests joves representen un fracàs ben ostensible d'aquesta civilització que encara no ha trobat el vertader sentit de la vida. Crec que seria ingenu qualificar aquests joves inadaptats d'estúpids i egoistes, sense conèixer abans les seves idees i motivacions. Tal volta no podrem aprovar l'ur postura, però sí, abans de condemnar-los, mirar

de comprendre'ls i respectar tot el que tinguin de positiu. Quantes realitats, encara pitjors, com la guerra, l'autoritarisme, l'egoisme ferotge del capitalisme, la segregació racial i altres, són hipòcritament amagades, tot i que els seus efectes són més desastrosos per a la societat que la vida inhibida o a vegades destructora d'aquests joves.

Aquesta joventut inadaptada no ha nascut espontàniament, sinó que és fruit d'una societat espanyada, moltes vegades a partir de les seves cèl·lules vitals. Tinguem en compte que els joves delinqüents provenen de famílies on han experimentat una falta notable d'afectivitat. El cas dels «beatnicks» no és més que una postura radical enfront de la vida. Cerquen la felicitat pel camí més curt, i, a vegades llastimosament, cerquen l'evasió a través de les drogues, mes l'altra societat que tan sovint els critica, ¿no cerca també hipòcritament l'evasió i la felicitat d'una manera més educada i subtil, però igualment egoista? Una societat fonamentada damunt la prosperitat econòmica, que ha perdut els valors absoluts, no pot condemnar una postura radical d'aquests joves. Només aquell qui lluita i es compromet per un món més humà, pot intentar dialogar amb aquests joves, ja que pel contrari, es fa còmplice del seu pecat d'omissió. Per altra part, serà interessant saber si aquesta incapacitat d'adaptar-se és culpa de la pasta o del motlo que ja és massa vell.

Aquests joves sovint tenen idees pròpies sobre la societat i la política, encara que tal volta un poc ingènues. El cas més palès en són els «provos» d'Amsterdam. Però el fet és que molta de gent educada no té cap preocupació per una societat millor, ni idees sobre política, llevat d'alguns tòpics comuns, doncs pensen que la política és el quefer d'uns quants que es preocupen, pels altres, de que tot marxi com cal.

Si prenim l'expressió «joventut inadaptada» en sentit més ample —és a dir, els joves que no s'han integrat dins la societat i que no tenen cap preocupació pel seu progrés, a fi que sigui més justa i més humana— aleshores el panorama se'ns mostra bastant gris vers la nostra geografia. Si és veritat que no hi ha molts de joves inadaptats radicals com

Posa-hi el dit

El 150 aniversari de Quadrado ha donat lloc a una vertadera disbauxa poètica. Versos campanuts i solemníssims, dignes parions dels que confegia don Gaspar Núñez de Arce, cantats per poetes —o potser millor «vates»— que a jutjar per l'estil situaríeu al temps del rei Amadeu, han teixit una fulgurant corona lírica en homenatge al polígraf ciutadellenc.

D'entre tantes i tantes perles, en volem oferir una de difícilment superable als nostres lectors. Ha estat publicada en un periòdic insular, i lamentam no tenir prou lloc per a reproduir-la sencera. Cap al mig de la memorable composició, el poeta s'exclama:

**Yo te admiro Quadrado. Yo quisiera
ser como tú sencillo en lo sublime,
y enarbolar en alto la bandera
que tu incansable intrepidez oprime.**

**Ser como tú virtuoso y caballero
y alumno ser de tu cristiana escuela
y ser en mis poesías, heredero
de tu amor por España y Ciudadela.**

Nosaltres aconsellam al «vate» que s'armí de paciència, faci bondat i servi el llum dret. Per ventura així aconseguirà algun dia veure realitzades les seves justes aspiracions, i arribarà a ser «virtuoso» i «caballero» i enarbolarà banderes i potser fins i tot anirà a una escola

cristiana. Mentre hi ha vida hi ha esperança, i tot té remei en aquest món.

* * *

Un diari local, valent-se potser de l'estenotípia, reprodueix el text del famós diàleg que, quan el setge del castell d'Alaró, va tenir lloc entre Alfons el Liberal i Guillem Cabrit. Heus ací l'important document històric:

«Cuando don Alfonso se presentó junto a sus muros (els del castell d'Alaró) y al intimar su rendición, una voz dijo:

—¿Quién es éste que tal cosa quiere de nosotros?

—Yo soy —respondió él— don Alfonso, Rey de Aragón y de Mallorca.

Y replicó el otro con donaire:

—«Anfós» en nuestra lengua vulgar, es el nombre de un pescado que se come con salsa, y nosotros no reconocemos a otro rey que a don Jaime.

—¿Y quién es el que me habla?

Yo me llamo Cabrit y mi compañero Bassa.

—Pues yo te juro que conforme a tu apellido te asaré como a un cabrito.»

Ens sembla ben demostrat, entre altres coses, que tant el rei Alfons com el senyor Guillem Cabrit eren lectors assidus del teatre del Duque de Rivas.

Reflexions sobre la joventut...

ho són els «beatnicks» als EE. UU., pullula molt, en canvi, el jovent que no té altre ideal sinó passar-ho bé, i que tota la seva quimera acaba amb unes pessetes i una sala de festes per divertir-se; i, si hi ha sort, formar part d'un conjunt musical. No estic de cap manera contra la música moderna ni contra les maneres de divertir-se de la nostra generació. El que sí és lamentable, és el seu enorme poder alienant que té dins la societat i l'exclusivisme amb què és utilitzat per part d'alguns sectors de gent, per a la qual, tota la cultura que la humanitat ha anat conquistant no té altre destí que el d'adornar biblioteques, doncs el continu brogit de llur vida no els deixa sentir dins ells l'anhel de viure, de sinceri-

tat i de justícia, que copsen quan una persona cerca la veritat. Tanmateix no podríem culpar excessivament la joventut de tot això, sinó al bon ull dels negociants que han sabut trobar en el mite juvenil un bon medi d'exploració a través de discos, diversions, modes, etc.

Lluitem, doncs, en la mesura de les nostres forces, a fi que les veus de tants homes que s'aixequen per clamar contra aquest perill de la nostra societat —el d'una civilització unidimensional, com ens assenyala Marcuse— trobin eco dins nosaltres, i facin possible una major preocupació per a una civilització, on el desenvolupament integral de les persones i dels pobles sigui el primer objectiu de tots.

Cròniques del temps que passa

Manifestacions de Françoise Sagan

Aquesta escriptora ha dit a un redactor d'un hebdomadari de literatura parisenc moltes còses que reflexen el seu estat d'esperit actual. Fa anys, record que en vaig llegir unes altres, d'ella mateixa, dalt «Les Nouvelles Litteraires». Hi havia un trist cinisme, la característica d'aquesta escriptora, l'estil ters de la qual m'agrada, emperò. Ara hi veig un matís de melangia en les manifestacions últimes. S'engatà amb tots els plaers i no li sap greu, però afegeix que semblantment a lo que digué Valéry, l'essencial, en la vida, és estar en pau de consciència... (!). Aquesta és la felicitat que cerca l'home.

Françoise, d'una faisó corporendora, diu que voldria tenir dotze anys, viure a ca-seva, amb els seus pares, sentir-se protegida.

Ens trobam enfora de Sartre i de Simone de Beauvoir. Ens trobam amb Maragall:

«I vosaltres, fillada, teniu ja un
[niu ben vostre.
Si aneu pel món un dia sabreu lo
[que això val.
Recordareu el batre la pluja en
[aquest sostre
i com és dolça l'ombra del porxo
[maternal».

Oh velles filosofies perennes!

La Biblioteca de Catalunya

Té raó la Diputació Provincial de Barcelona quan aixeca una senyera festívola pel mig segle de la

Biblioteca de Catalunya. L'esdeveniment demanava l'esplèndid volum que ha dedicat a aquesta data.

Perquè si no hi ha poble sense cultura, no hi ha cultura sense biblioteca. Cada moment espiritual d'una evolució històrica es caracteritza per una faisó específica d'entendre la lectura.

L'Edat Mitjana s'explica pels escriptors monàstics, com el segle XV per les biblioteques obertes a la curiositat universal.

Ço que acredita millor la vocació cultural de la gent catalana, en pendre consciència de la seva voluntat coincident —«Solidaritat Catalana», 1905— és la fam i set de tenir un instrument de formació, específicament adequat.

Perspectives

Abans, com tots sabem, els diferents països del món es distingien uns dels altres no solament pel clima, el païsatge i els aliments, sino també per l'arquitectura i el vestuari.

Avui anam, jo crec, més per sort que per desgràcia, a supplantar el folklore pel funcionalisme i l'utilitarisme, aquest, però, embellit.

Són tan netes l'arquitectura moderna occidental i els vestits occidentals!

Qualsevol viatge que faceu o qualsevol magazine que fulletgeu, us dóna la sensació que el món s'és tornat petit, i que els homes s'acosten.

Quina ha estat la meva estranyesa quan he vist que molts de xinesos de Mao portaven vestits occidentals!

Si llevam l'Àfrica, que encara està sortint de la tribu, tota la resta del món s'agrada d'habillarse com els europeus.

L'actualitat de Josep Carner

La gran biografia que acaba de publicar-se de Josep Carner, ens fa tornar a aquesta font clàssica de la poesia i de la prosa catalana.

Josep Carner és una personalitat complexa i rica, degut a lo que ell és en sí mateix i degut al moment àlgid en què es va desenrotllar la seva formació i la producció de la seva obra.

Josep Carner és admirable, per aquests motius, i una biografia tan completa com la que ha escrit Albert Manent no fa més que palesar-nos, una altra vegada, la importància d'un home i d'una obra.

Aquells temps de Sagarra i de Josep Carner, de Guillem Colom, de Miquel Ferrà i de Llorenç Ribera, el veim com un temps auri de la nostra literatura.

El Papa a Ginebra

Pau VI, en el seu discurs a la seu del Consell ecumènic de les Esglésies, ha posat llum sobre molts de punts de vista. El moviment ecumènic li deu agraïment per la seva valentia i per la seva clarificació, perquè res no guanyam en amagar la veritat. Ha dit: «Vet-nos ací entre vosaltres. El nostre nom és Pere. L'Escriptura ens diu el sentit que el Crist volgué atribuir a aquest nom».

L'historiador**García Villoslada**

La «Biblioteca de Autores Cristianos», de Madrid, que ens posa a l'altura de les millors biblioteques religioses del món, ha publicat suara una obra important, i actual, del P. García Villoslada: **Raíces históricas del Luteranismo**. No us arrenpentireu de consultar aquest llibre per comprendre el fenomen de la Reforma.

Aires de família

Entre tots els pobles llatins hi ha uns aires de família que ens distingeixen de tots els altres pobles. No és que siguem millors ni pitjors que les altres races humanes; és que tenim l'orgull patriarcal d'unes notes distintives similars. Per altra banda no tothom pot dir que dins els seus avantpassats hi ha hagut un Ciceró o un Virgili, ni que la seva llengua ha servit dos mil anys com a llengua oficial de l'Església, ni que aquesta llengua s'ha passat per mars i continents civilitzant.

Només vull subratllar que si viatjant vaig a uns dels països de la soca del Laci, hi trob semblances amb lo nostre, semblances matitzades pel medi geogràfic en què es troba la branca, però semblances inesborrables marcades pel Laci i pel Dret Romà.

Sempre el llatí ens farà parents els pobles romànics, i sempre hi

haurà un cosí o un germà llunyà amb qui podrem dialogar a causa de que ell haurà llegit Tàcit, o sant Agustí, o sant Isidre.

Això ho recordava un dia de sant Pere, el semita romanitzat.

Paraules**del Bisbe de Madrid**

Convé no oblidar els principis dins el maremagnum dels temps actuals. Per això copii unes paraules del Bisbe de Madrid!

«Ni el Concili ni la Col·legialitat episcopal afecten el Primat del Romà Pontífex.

»Els bisbes estan rigorosament obligats a la comunió jeràrquica amb els successors de Pere.

»El Papa no està obligat a sotsmetre el seu magisteri al magisteri de les conferències episcopals.

»Fóra absurd pensar que el Papa hauria d'estar sotsmès als laics que no han rebut cap missió de magisteri.

»Hem d'escoltar el Papa amb obediència i docilitat i l'hem de defensar dels atacs que se li fan».

Una volta transcrit això, me crec en l'obligació de dir que el timó que aguanta sant Pere és el timó de la veritat, i repetir allò que molts obliden: «Roma loquta, causa finita». N'hi ha que amb les paraules del Papa fan allò que deim clàssicament «llegir de monja». **Preneu lo que volen i deixen fer la resta.**

A l'Oficina Internacional del Treball

Un gran discurs va ser el de Pau VI en aquest Organisme Internacional. Va dir: «Cal una més gran participació dels treballadors en el fruit del seu treball. Aquest és el mitjà eficaç per assolir una justícia social, fonament d'una pau segura. Els conflictes del treball no trobaran remei si es suprimeix la llibertat. Es inútil proclamar drets si no són respectats. La tècnica esclafaria l'home si aquest no fóra capaç de domenyar-la».

I una cita insòlita: «Es precís que defenseu l'home contra ell mateix, amenaçat de no ser més que una part d'ell mateix, reduït, com ha estat dit, a una sola dimensió».

Aquesta cita és noresmenys de **L'home unidimensional** de H. Marcuse.

Tots sabem lo que representa, ben entès o mal entès, aquest autor alemany arrelat a Nordamèrica. Per això la cita de Pau VI és més notable.

«Es necessari —acaba el paragraf— evitar que l'home no arribi a ser més que un proveïdor mecanitzat d'una màquina cega, devoradora de lo millor que té; una màquina cega al servei d'un estat polític que malda per avasallar totes les energies únicament pel seu profit».

M. C.

Electrofil

AISLANTS - CONDUCTORS - TERMoeLECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

Jovent, exàmens i terres

per Bernat CIFRE

Formant part d'un Tribunal de Revàlida, vaig revisar entre juny i juliol estudiants i terres llunyanes. Això, voleu saber què és?

Tot plegat una suma grossa de quilometres —en cotxe de Catedràtics, que és un viatjar discret—; una coa de 1.501 al.lots i al.lotes de 14 a 16 anys; Batxillerat Elemental i Superior; una malaltia de sessions i tandes; i una tonelada de bosses d'exercicis en paper fol a corretgir. Repartir exàmens, vigilar molt, replegar les caligrafies més diverses, i fer córrer el llapis vermell, per causa de més o de menys.

Quilometratge, estudiantina, qüestions i problemes, paperum, sumes i divisions, dubtes i decisions, actilles i actes. Les actes definitives: «*consummatum est!*».

Creuar rius: torrencials i esburbats com el Segre, que passa per Lleida, i el Cinca, blau com uns ulls; o reposats i sobirans, com l'Ebre o el Duero; i una mala fi de capilars que reguen la nostra aridesa. Creuar tot Aragó, de dalt a baix, de baix a dalt: des de la paret alta i llargaruda del Pirineu aragonès, color d'asfalt, cobert de neu com capcuruculls de nata, fins les planures encastellades i quasi desèrtiques del Sistema Ibèric... i altra volta per amunt fins atañçar-nos al Moncayo, que imposa de negror, a la vesprada... Vet aquí el nostre itinerari d'exàmens de Revàlida: Huesca (que nosaltres hem de dir «Osca», i quedarem bé), Teruel (o més ben dit «Terol»), i un raconet de Castella: Sòria.

Tribunal? Què hi anau d'errats! La sentència, l'atupada és per als professors examinadors. Quant als examinats, crec que acabarem amics amb una gran part d'ells, amb una gran majoria. Ja m'enteneu: bons alumnes i bon Tribunal. I, com podeu suposar, no coneixíem nigú, ni ens coneixien a nosaltres. (Total desconexença, amb aquests mètodes). Ni crec recordar cap nom.

Deixem els exàmens. Tornem a ésser persones, i admirem aquestes terres de Déu. Dins aquest purgatori de dies, un sol lleure vàrem tenir: a Osca. «Un ratico», que diuen els «maños». Arribarem al Parc d'Ordesa, al Pirineu aragonès. Anau-hi, i veureu aquell retaule de gegants de roca, color terrós, que ens separen de França. Anau-hi, i els veureu vestits, un bon troç, d'immensa avetosa, com una casulla dels «Diumenges verds», i boscuries de polls de branques horitzontals, com al.lots braços en creu a una taula de gimnàsia escolar. Rius i rieres, rabents com a begudes gaseoses; ensabonant el roquissar, netíssims, com una colada de detergents... Plens de truxes que

rellisquen molt llambrines, i turistes que hi baixen a gelar-s'hi les popes. Tot alt, tot fresc. Tot mascle i massís. Tot pareix que vos cau damunt...

Si anau a Terol, no us perdeu, a l'ombra de les esveltes torres mudèxars, d'afiligranats, geomètrics relleus, els sepulcres dels dos cèlebres amants, Diego i Isabel. Ell, partit a terres llunyanes per a millorar la seva fortuna, tornà un dia més tard, justament! i la trobà casada, i morí d'un bes demanat i no obtingut. Ella, transida, morí d'un bon bes fort que donà al cadavre. Això era i no era.

Sòria té moltíssim per veure, i... per meditar: art romànic a balquena; les planures —allò és un paisatge distint de quasi tots— suavíssimes, roses, groguenques o plomisses de la Castella inefable. Planes i turons que sols onegen, per no ofendre. Per allà hi pasturà una guarda de poetes exelsos, i sobre tot Antonio Machado, que era Professor de francès d'aquell Institut. No més poguérem visitar les ruïnes de Numància. I jo dic: «en cap de barra topàreu, còsols i legions romanes». Any 133 abans de la nostra Era. Els celtíbers no s'entenièn, ni se volien entendre amb Roma, dominadora ja de quasi tota la Hispània. I no amollaren. Un darrera l'altre, s'anaven carregant els exèrcits invasors. Hagué de presentar-s'hi Corneli Scipiò qui, amb gran força i pertret, els posà un setge estretíssim. Els nostres aguantaren, fins que, morts de fam, pegaren foc a la ciutat, feta ja un esboldrec de pedres i morts. Des d'enfora se colombrà l'obelisc que inaugurà Alfons XIIIè, un monument als caiguts. Ambó, Leucó, Retògenes, capitans celtíbers, genis antics de la nostra immortal independència.

Tot això, depressa i corrents. Entre muntanyes de pedra viva i muntanyes de paperum i qualificacions. Feina assegurada, suosa, enclaustrada... Però, com veis, amb qualche finestra al camp i a la cultura. Feina plana i llisa com un fol de paper. Paper que oneja de 0 a 10, com les muntanyes. De «suspès» a «excel·lent». Tornem i tornem-hi. Un fol i un altre fol. Un cigarret darrera un altre: cigarrets catedràtics, polits, discernidors. Fols i fum... Però també un mes de «vida, estada i tracte» amb gent i teulats foresters. Una mesada amb les alegries, penes o... xascos de les criatures de ca d'altri (que tal volta seran tan orats i celtíbers com aquells numantins). Jovent que ha arribat a la Lluna del seu grau batxiller, i d'altres que encara ronden per l'òrbita d'aparcament. Adéu, al.lots. Enhorabona, o no hi penseu més, i fins una altra oportunitat.

Mentre uns homes s'afanyen per fer possible a les nostres illes una revista que sigui el nostre portaveu espiritual, en un Convent de Manacor les Monges benedictines tenen encarregada la tasca de pregar cada dia pel «testimoni cristià que ha de donar la revista LLUC» i per «la glòria que Déu n'espera». Els qui a LLUC duim les nostres inquietuds i trasbalsos, confiam molt en l'oració d'aquestes Monges. Presentar-les i fer-les conegudes als lectors de LLUC és un deure que en part voldríem complir amb aquesta crònica.

LES MONGES BENEDICTINES DE MANACOR

A la ciutat de Manacor, el dijous dia 10 d'abril d'enguany, en la setmana de la vuitada de Pasqua, va nèixer un novell monestir benedictí. S'havia escollit aquesta diada per ser la més apta segons l'esperit i la tradició de la consagració de verges, en la vida de l'Església.

La novella Comunitat la formen un grup de 13 monges procedents de l'anterior Congregació Diocesana de Serventes de la Santa Família, amb una sola casa a Manacor, ciutat d'origen, que en el dia esmentat desapareixia per donar lloc al nou Monestir, després de 61 anys d'existència.

En 1907 el Rvd. mossèn Bartomeu Domenge va fundar aquesta Congregació com a fruit madur d'un moviment d'espiritualitat que s'havia iniciat amb motiu d'una Missió Popular, vint anys abans.

La prematura mort del fundador va fer que aquesta Congregació prengué un camí ben distint

de les altres Congregacions mallorquines, estabilitzat-se en una vida de clausura pel que fa a sortides de les Religioses; mes, de relació apostòlica en catecismes, exercis espirituals, escola, i en vida d'oració eucarística. Les Constitucions del Fundador s'havien perdut gairebé tot d'una de morir i així la casa, bé que no li faltaren vocacions, va trobar a faltar una direcció fixa vers un fi determinat.

Així les coses, les Religioses intentaren, en els anys que seguiren a la guerra del 36, fer unes noves Constitucions que mai no foren aprovades, i també la fundació d'altres Cases, que sempre fracassà per circumstàncies ben diverses.

Arribà en 1957 el seu Cinquantenari. Hi havia un grup de Religioses de molt bon esperit disposades a qualsevol sacrifici, per tal de donar a la Casa una orientació definitiva. S'ho anaren pensant,

pregant al Senyor, i amb l'assessorament de sacerdots i religiosos decidiren quelcom realment difícil: unir-se a un altre Institut; avantçant-se a l'esperit del Decret Conciliar de Renovació Religiosa, que es publicà anys més tard. Així també complien un desig de la Jerarquia i una indicació verbal que els arribava des de Roma mateix.

El Visitador de la Congregació, mossèn Jaume Cabré, va posar tot el seu esforç i la seva màxima prudència per sostenir aquesta idea, i el bisbe Dr. Jesús Enciso l'aprova plenament.

Pel juliol de 1962, la Comunitat va elegir un nou Consell, presidit per la mateixa Priora anterior, Revda. Sor Eucàristia Cubells. Tot seguit es començà la tasca, disposades a tots els sacrificis que fossin necessaris.

Hi va haver reflexions i contactes amb diverses Congregacions i Comunitats, per a un major encert, fins que pel desembre del

1963 es va decidir d'establir relació amb les Monges Benedictines de Barcelona.

Des d'allavors no faltaren dificultats, a voltes ben grans; però sempre es varen solucionar i les passes que es donaren han estat fermes fins a poder arribar a l'erecció del nou Monestir, que es presenta així com el terme definitiu d'un moviment de vida espiritual ben propi del poble que va bressolar aquesta Congregació.

Pel setembre de 1964, les Rdmes. MM. Abadesses de Sant Benet de Montserrat, allavors Presidenta de la Federació Catalana de Monges Benedictines, M. Maria Cecília Boqué, i de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, M. Maria Nativitat Palomares Ferrer, actual Abadessa Presidenta de la dita Federació, es desplaçaren a Manacor per tal de conèixer «in situ» les possibilitats amb què es podia comptar.

A partir d'aquell moment, totes les Religioses de la Santa Família que ho desitjaren pogueren visitar i residir un temps prudencial en els Monestirs benedictins catalans, per tal de conèixer el seu gènere de vida.

Així arribaren al juliol del 1965, en què possessionat de la Diòcesi el bisbe Dr. Alvarez Lara, se procedí a una votació secreta per part de la Comunitat, la qual per una immensa majoria va decidir la unió a l'Ordre Benedictí.

Calia demanar autorització a Roma, i allí acudiren amb instància formal dues vegades, per l'octubre del 1965 i per l'agost del 1966, la darrera vegada essent ja Vicari Episcopal de Religioses el Rvdm. P. Gaspar Munar. La contestació afirmativa de Roma no va arribar fins a la primavera de 1967, encarregant a la Rvdma. M. Abadessa de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, Presidenta de la Federació Catalana, que enviàs un grup de Religioses a Manacor, per dirigir la unió, respectant sempre la llibertat d'aquelles que no volguessin unir-se.

El 30 de novembre del 1967 arribaren a Manacor les Monges de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, M. Maria Roser Pujol Tort

i G. Montserrat Raméntol, designada la primera Priora-Administradora «ad nutum Sanctae Sedis», i la G. Maria Encarnació Lloveras, de Sant Benet de Montserrat, les quals amb gran caritat i competència començaren la transformació per l'hàbit, la vida litúrgica, la reforma de l'església conventual, la formació monàstica de la Comunitat, etc., fins a fer possible la Professió.

Va ser als pocs mesos de la seva arribada quan algunes persones intentaren complicar les coses innecessàriament i la Santa Seu, per encertar en la solució, va enviar per l'agost del 1968 el Rvdm. P. Joaquim Ribes, Franciscà, Definidor Provincial de València, com a Visitador Apostòlic, amb plenes facultats, el qual va realitzar la seva labor amb prudència i eficàcia extraordinàries, culminant amb el Decret de la Sagrada Congregació de Religiosos del 5 de Febrer del 1969, pel qual es designava el Rvdm. P. Ribes, Delegat Apostòlic per dur a terme l'erecció del nou Monestir.

Abans, pel desembre del 1968, Roma havia autoritzat ja la venda de l'edifici-convent antic i l'edificació del nou Monestir en un lloc adquirit en 1965, al defora de la ciutat, i havia expedit Decrets per a les Religioses que no es volguessin unir a les Benedictines.

El Rvdm. P. Abat President de la Congregació Benedictina de Subiaco, que des de Roma havia facilitat aquesta obra, el Rvdm. P. Gabriel M. Brasó, i Assistent també de la Federació Catalana de Monges Benedictines, va acceptar la invitació a presidir la Professió i rebre els vots solemnes de les novelles Monges Benedictines. En la cerimònia es va usar per primera vegada a Espanya, el nou Ritual de Consagració de Verges, duit de Roma i traduït a la nostra llengua pel P. Abat. L'acte va revestir una gran solemnitat.

En la cerimònia varen concelebrar amb el Rvdm. P. Abat Brasó, el Rvdm. P. Joaquim Ribes, Delegat Apostòlic per a l'erecció canònica del Monestir; el Rvdm. P. Gaspar Munar, Vicari Episcopal de Religioses; el Rvd. mossèn Jaume

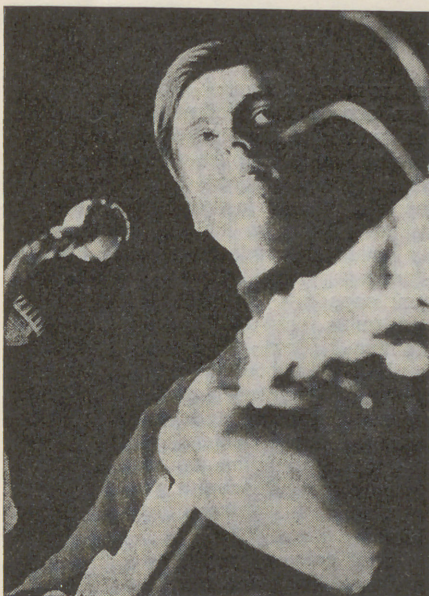
Cabrer, Rector de la parròquia de Sant Nicolau de Palma, i Visitador de la Comunitat; el Rvd. P. Benet Colombàs, Prior del Monestir Benedictí de Binicanella; els Rvds. mossèn Mateu Galmés i mossèn Jaume Serra, Rectors de Manacor; el Rvd. mossèn Llorenç Alzina, Secretari particular del Sr. Bisbe; i el Rvd. mossèn Pere Barceló, Vicari de Petra, germà d'una Monja de la Comunitat. Hi va actuar de Mestre de Cerimònies el Rvd. mossèn Joan Torrens, de Llubí. Hi assistien les Rvdmes. MM. Abadesses de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, M. Maria Nativitat Palomares, Presidenta de la Federació Catalana de Monges Benedictines; i les Abadesses de Sant Benet de Montserrat i de Sant Daniel de Girona, amb un grup de Monges dels tres Monestirs catalans. En representació dels Monestirs d'Espanya, hi assistiren la M. Abadessa i Priora de Santiago de Compostela, la primera Abadessa Presidenta de la Federació Galai-co-Lleonesa.

Hi eren presents un grup de sacerdots de Palma, Felanitx i Manacor; el Superior dels PP. Dominics de Manacor; les Comunitats Religioses de Franciscanes, Germanes de la Caritat, Religioses de la Puresa, i una representació del Col·legi del Sagrat Cor de Palma, presidida per la M. Superiora, que anteriorment havia obsequiat el nou Monestir amb un valuós cadirat de fusta per al cor. L'església plena de familiars, veïns i amistats de les Monges. S'hi rebren molts de telegrams i cartes de felicitació de Mallorca i fora Mallorca. Va ésser vertaderament una jornada de goig i de gratitud per a tots els qui havien desitjat i contribuït a aconseguir aquest moment.

Abans de l'acte litúrgic, en una impressionant reunió que tingué lloc a l'església, a porta tancada, amb l'assistència només de les Monges i dels Pares Vicari Episcopal de Religioses i Visitador de la Comunitat, el Delegat Apostòlic, Rvdm. P. Ribes, va realitzar l'acte importantíssim de l'erecció oficial del nou Monestir benedictí, dispensant la Comunitat del no-

MÓN DEL DISC • LA CANÇÓ

NOVETATS

Santiago Ausó

ELS CONSELLERS.

Edigsa C.M. 242 sg.

Carnaval i Capsa de música.

ELS DOS.

Belter 51.968.

Vinyes verdes vora el mar, Corrandes d'exili, La Sureda bosc endins i Quan serem vells...

MARIAN ALBERO.

Edigsa C.M. 244.

El joglar i La finestra.

VIATGE A LA LLUNA.

Josep M. Espinàs/Xavier de Montsalvatge a la cara A, per l'Orquestra de la Ciutat de Barcelona dirigida per Antoni Ros-Marbà. A la cara B **Ronda dels treballadors, T'estimo tant, Ronda de les estacions, Diumenge i Ronda de les àvies**, de Dalcroze/Jacques/Adap.: Josep M. Espinàs, per l'Albada del Cor Madrigal, direcció de Ramon Tomàs. Concèntric 5.708 STL.

PAU RIBA.

Concèntric 6083-UC.

L'home estàtic i S'ha mort l'estel del pol.

GLORIA.

Edigsa C.M. 237.

El silenci, Sospira, sospira, sospira, Sé que ets tu i Sé paraules per a mi sola.

SOM 5.

Discophon DDC S-803.

Cap on va? i Luita.

DOS més UN.

Discophon DDC S-805.

Mirem-nos al mirall i Recordant el vell Mississipí.

JOAN MANUEL SERRAT.

Edigsa C.M. 235 sg.

Saps i Camí avall.

MIQUEL CORS.

Discophon DDC S-804.

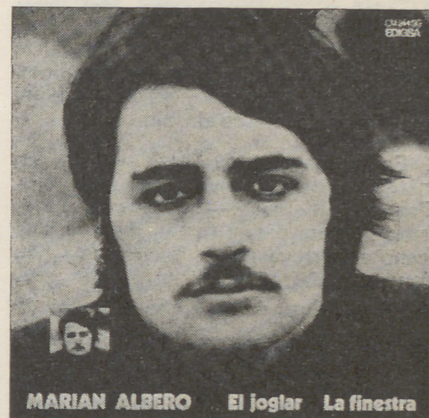
Petons més dolços que el vi i Els pesolets.

SANTIAGO AUSO.

Movieplay SN-20-231.

Mater Admirabilis i Mater Infidelis.

J. M.

MARIAN ALBERO El joglar La finestra

Les Monges Benedictines...

viciat canònic i autoritzant la Professió monàstica.

El P. Ribes va tenir paraules d'alè, demanant a tots el seu ajut per a la maduresa de la nova Casa, agraint la labor i col·laboració dels Monestirs de Catalunya. L'emoció de tots es feia ben visible.

El nou Monestir es dirà de la Santa Família en record de l'antiga Congregació. Hom pensa d'edificar un nou Monestir que reuneixi les condicions en una finca que amb grans sacrificis les bones Monges van pagar, i vendre l'an-

tiga casa que, a mig construir, no reuneix les degudes condicions de vida.

El futur Monestir se distingirà per la seva gran simplicitat i senzillesa, tot esperant que pugui constituir un exemple del nou estil de monestirs de vida contemplativa, on s'uneixin el treball i una oració i esperit litúrgic, segons la vida de l'Església. Un lloc obert per trobar-hi Déu en la pregària per a tots aquells que s'hi vulguin unir.

Des d'aquestes pàgines de LLUC

—d'aquesta revista mallorquina que vol copsar el batec religiós i espiritual de les nostres Illes— enviam l'enhorabona a aquestes Monges benedictines de Mallorca; les felicitem pel seu bon exemple i esperit; també felicitem a tots aquells que han contribuït amb el seu ajut de qualsevol ordre i en especial al grup de tres Monges que des de novembre del 1967 dirigeixen la nova Casa. Mallorca compta amb un nou centre d'espiritualitat de la més pura savoria monàstica.

ALA CIUTAT DES LLIBRES

Josep Carner:

LLIGAM

L'Audiothèque. Bruxelles. 1968'

Extranya i difícil aventura, la vida dels poetes, que la glòria mena pels cims de l'anomenada tant com pels avatars de les circumstàncies més diverses. Així Josep Carner —avui als seus vuitanta-cinc anys—, en la seva joventut tan físicament nostre fins a dir-se «mallorquí de Catalunya», i esmunyint-se més endavant de la seva terra fins a esdevenir un mite, gairebé un nom de llegenda. Cap poeta, però, més enamorat de Catalunya! Cap poeta tampoc n'haurà tastat les agreddolces conseqüències del seu amor!

A mi, per veure't sencera en tos llocs
[i tos segles,
ma llunyania em fa de cim.

En la llunyania de l'exili —hi ha ascètiques que imposen un exili per l'amor de l'amada!— mai no ha parat, amb la seva divina flauta, d'entonar el cant a la seva terra, a la seva Catalunya. I així, ara, en el llindar dels seus anys:

Si cal que encara et vegi, lloc meu i
[fe primera,
que sigui un dia de tardor i a seny
[d'estels,
i el llaurador, fet ombra, hagi deixat
[enrera
la plana ben escrita de versos
[parl.lels.
I en l'agombol del vespre que alguna
[veu molt pura
desgrani la tonada que el meu bres-
[sol oí
abans que sense termes i sense
[afegidura
no negui mes parpelles la nit d'on
[vaig eixir.

Pels camins llarguíssims dels seus anys, el poeta abastà unes estries màgiques en l'art del seu vers. Imatges, mots, i música; la randa finíssima dels seus conceptes; la sòbria evocació carregadíssima de poesia: tot hi sembla com un lleu, gairebé dramàtic rondinar d'airet de tardor, que gemega pels arbres, o que se us filtra per les retxilleres, i no diríeu bé si us invita a un son dolcíssim o si us el ve a foragitar amb un desvetllament que preludia flabioleigs angèlics.

Lligam és un recull de vint-i-quatre poemes impresos en edició de luxe, de gran format, sobre paper couché, i en bilingüe: català i francès. La versió francesa, a cura de E. Noulet i l'autor, publicada en vers al costat mateix de cada poema en català, denuncia una labor magistral de recreació i artesanía que no deixen perdre la frescor de l'original.

M. G.

Francesc de B. Moll:

EPISTOLARI DE POMPEU FABRA A MN. ANTONI M. ALCOVER

**Barcelona. Els Llibres d'Or.
1969.**

Aquest Epistolari s'és publicat enguany com un homenatge a Pompeu Fabra, «seny ordenador de la nostra llengua», però el fet d'integrar-lo vint-i-un documents de l'il·lustre Mestre adreçats al no menys il·lustre lingüista mossèn Antoni M. Alcover han justificat que la seva presentació i comentaris siguin a cura de Francesc de B. Moll, hereu d'Alcover tant com admirador de Fabra, i, per tant, equidistant de les lluites i polèmiques que enverinaren l'ambient i l'època.

A través d'aquestes cartes podem estudiar el tremp i la manera d'esser de Pompeu Fabra, tan en contraposició del tremp i la manera d'esser de mossèn Alcover: «verbós, exuberant, desbordat, analític, afanyós de valors quantitativus», aquest; «concís, matemàtic, equilibrat, sintetitzador i cercador d'unificació segons qualitat dels materials lingüístics», l'altre, com observa Francesc de B. Moll en el pròleg. D'aquest darrer temperament en poden ser una mostra els facsimils autogràfics que il·lustren diverses làmines —on podem apreciar uns traços cal·ligràfics, enèrgics, cenyits, impecables—, tant com les reaccions i les maneres de raonar que es palesen en els escrits. Així, per exemple, en al·ludir a la diversitat de parers que Fabra preveia per a discutir les Normes ortogràfiques en projecte, i que es defensarien —també ho preveia— «amb més apassionament que coneixement real de la cosa», li pregunta

a mossèn Alcover: «S'arribaria a algun acord?». «Diffícilment» —contesta ell mateix, i afegeix: «I en cas d'arribar-hi, seria sempre precisament la bona solució la que triomfaria? No seria més aviat la defensada amb més traça?». Paraules lúcides, que revelen la seva ponderada manera de pensar, l'ordre i l'equilibri que presidien el seu esperit.

I quina era per a Fabra la «bona solució»? Com aconsellava que s'hi arribàs? Ho podem veure quan davant els ímpetus, les presses i les coses atropellades de mossèn Alcover, Fabra es declara partidari i recomana d'estudiar encara molt, de profunditzar. Desconfia de les improvisacions i demana una obra ben feta.

Aviat es veu que les grans dots de mossèn Alcover pecaven per la part contrària. No creguéssim, però, que Fabra fou humanament perfecte. Té els seus límits, i quan veu en els altres quelcom que a ell li semblen unes faltes de formalitat, es descorda també amb frases dures, agressives, i fins parla de «crims de lesa ortografia». Un dia ve l'inevitable trencament. Fabra calla i mossèn Alcover promou escàndols. Es separen i cadascú s'endinsa en un camí divergent. Divergent sí, mes —observa Moll— «d'una precisa convergència, d'un objectiu únic: assegurar la pervivència de la llengua catalana».

El llibre, d'una prestància editorial i dignitat realment magnífiques, du uns mots d'avertiment previs que signa Josep Miracle, director d'aquesta col·lecció bibliogràfica d'Els Llibres d'Or.

M. G.

Hans Magnus Enzensberger:

DETALLES

**Colección Argumentos, 1.
Ed. Anagrama. Barcelona, 1969.**

Hans Magnus Enzensberger, uns dels poetes més alts d'avui a Alemanya, assagista agudíssim, i director de la revista KURSBUCH, aplegà en el volum **Einzelheiten** —traduït ara al castellà per N. Angochea Millet—, una sèrie dels seus assaigs, reveladors tots ells d'un interès que us abassega

fins a l'extrem. Assaigs, els uns, de tema cultural amb projeccions socials; altres, més concretament, sobre noms o temes de literatura. Així hi veim tractar problemes tan candents, minuciosament analitzats, com el fenomen de la manipulació industrial de les consciències —d'un abast realment paorós—, o els mecanismes d'un gran periòdic burgès, o la producció del llibre de butxaca enmarcada en aquesta paròdia tremenda del que hom pretèn avui sobre la cultura com a bé de consum; tot el que hom pensa i no pensa sobre un grup de pressió i d'influència intel·lectual; i, en fi, estudis d'una textura àgil i alhora densa, que tracten sobre el llenguatge universal de la poesia, sobre William C. Williams —un gran poeta dels Estats Units—, sobre fenòmens de l'avantguarda literària, sobre el poeta de llengua castellana Pablo Neruda, sobre poesia i política.

La ploma de Hans Magnus Enzensberger és incisiva; la seva visió, aguda i clara; el seu estil, noble i qualificat. Els temes que tracta, com també les veritats que descobreix, us desassaguen i posen pell de gallina.

La nova Editorial Anagrama que alterna les seves publicacions en català i en castellà, obre amb aquest volum la sèrie de la seva Colecció Argumentos. L'hem de felicitar.

M. G.

Bernat Vidal i Tomàs:

PREGÓ DE SETMANA SANTA**Bunyola. 1969.**

Bernat Vidal i Tomàs, un nom entrançable i amic, ben conegut com a prosista i com a crític en el món literari de les nostres Illes, va llegir enguany un Pregó de Setmana Santa a la parròquia de Sant Mateu, de Bunyola. Aquesta petita joia d'estil, d'erudició religiosa i d'amor a la llengua, ha estat pulcrament impresa en un fullet, sota els auspicis de l'esmentada parròquia. Hi podem repassar els seus pensaments i conceptes, les seves reflexions sobre la benedicció dels Rams, sobre els olis consagrats, sobre la música, sobre els textos litúrgics, sobre el simbolisme de l'arbre de la creu... Es un Pregó

que defuig els camins de tota cosa trivial, dit en una prosa planera i elegant, entenedora i bella. Una petita obra mestre, original i clara, dins aquest difícil art de fer un Pregó de Setmana Santa.

M. G.

Baltasar Porcel:**EXERCICIS MÉS O MENYS ESPIRITUALS****Cara i Creu, 12.****Edicions 62. Barcelona. 1969.**

Baltasar Porcel, un nom conegudíssim en les Lletres d'avui, arreplega en aquest llibre una selecció de quaranta-dos articles publicats abans a TELE/ESTEL, SERRA D'OR, LA VANGUARDIA, i DESTINO. El mateix els presenta com a articles que responen tots ells «a estats de preocupació, d'opinió o d'esperança que, al menys, abracen la realitat socio-cultural catalana dels anys seixanta». «Un testimoni —diu també— actiu i punyent d'un país en un temps», mogut per una convicció «que més enllà de les boires actuals, el futur és nostre». Aquests articles els divideix en tres classes, sota tres enunciats: 1) de la supràestructura i estructura catalanes; 2) la cultura, cavall de batalla; i 3) l'escriptor i el seu món.

Dins l'envitricollada xarxa d'aquests temes que tracta, criden especialment l'atenció els que dedica a Mallorca: **Jueus i xuetes, Premsa palmesana del 1870, Del pensament conservador mallorquí, Alomar i l'ombra dels maleïts**, ultra els que fan referència al nostre turisme. Però el llibre abunda també en consideracions i estudis de molt diversa índole, referents a problemàtiques de Barcelona i Madrid, i són, encara, particularment interessants els que parlen del Rosselló, de Víctor Català, d'Eugeni d'Ors, d'Isidor Macabich, de Josep Pla, i de Joan Fuster.

Porcel tracta sempre tots els problemes amb un ull ben personal; les seves opinions i comentaris seran —i han resultat de fet— més o menys discutibles; fins amb certes apreciacions crítiques seves no hi sabríem estar d'acord. El que és, però, sempre indiscutible, són el nervi i la tibantor

del seu estil, la força i l'empenta dels seus judicis, l'urc personal que anima i dóna consistència a tota la seva obra. Baltasar Porcel forma avui, dignament en la densa constel·lació de figures i noms que Mallorca pot oferir al món del pensament.

M. G.

Pere Quart:**CIRCUMSTÀNCIES****Els llibres de l'Ossa menor, 60.****Ed. Proa. Barcelona. 1969.**

Joan Oliver presenta, en uns mots d'**excuses**, aquest llibre poètic de Pere Quart, del qual en pocs mesos se n'han fet ja dues edicions. Diu que «no poques d'aquestes peces són dures, depressives, ingrates, bàrbares a estones, com si obeïssin a ressentiments incívils o a humors negres». Es refereix també al «dubte religiós —concretament cristià— en què es debat el poeta». Afirma que «hom cerca, a manca de l'altra, la també prou revessa pau interior». Al·ludeix, en fi, a un seguit de circumstàncies... I fa una confessió commovedora: «l'autor en tindria prou amb la tàcita comprensió dels vells amics i amb el respecte curiós d'uns possibles lectors desprevinguts». El llibre fou guardonat amb el Premi de la Crítica 1968 ofert per la revista SERRA D'OR.

¿Els llibres poètics de Pere Quart són cròniques, pamflets, discursos o crits de mítin? En tot cas són una vessant d'inquietud humana que —n'estam ben segurs— troba ressò en moltes altres vessants. Són circumstàncies que us foragiten la son, que us obliguen a mantenir tenses les vostres ànimes. Són, també, finestrels per on guaitàveu cada dia i que ara se us obren insospitadament davant uns panorames insòlits, uns panorames exteriors o interiors que abans esguardàveu sota una altra llum, però que en potenciar-hi el reflector personalíssim, interior, de Pere Quart, us agafa la impressió que us havien estat escamotejats i que ara els contemplant sobre un fons inèdit, de tonalitats potser agres, sempre colpidores, a punt de fer-vos reflexionar. Cal llegir aquests poemes de Pere Quart.

M. G.

Gabriel Barceló Bover:

EL CAFÈ DELS XOTS

**Monografias de Manacor, 4.
1969.**

Gabriel Barceló i Bover és un jove escriptor de Manacor, la força del qual li ve de tenir les rels del seu esperit ben ficades en la gleba i el solc natsals.

Enguany ha publicat, en segona edició ja, el seu llibret de narracions **El cafè dels xots**. En un fulls de pròleg, Rafel Ferrer Massanet hi detecta «un irrenunciable sentit didàctic»: l'autor es dedica a l'ensenyança, i, endemés, ha seguit «l'inefable camí alcoverià de les **Contarelles** ple d'amor a un passat encara pròxim». En la seva narració, segueix dient el prologuista, «l'autor ens dona una obra documental». Diu, finalment, que «no fa demagògia, no intenta moralitzar, i això, entre nosaltres és ben important».

Certament l'obra de Gabriel Barceló Bover resulta documental per l'època —els anys 1940 a 1950—, pel lloc, l'ambient i les situacions; època, lloc, ambient i situacions que en tan poc temps avui ja són història. Potser té un parentiu molt fort amb Miquel dels S. Oliver el de **L'hostal de la bolla**. Però és una altra cosa. Hi ha un aire personalíssim, quelcom inconfusible. El llenguatge hi és una troballa màgica: per la seva vivor, per les seves arrels verges, per la seva savoria terral. Les escenes d'**El cafè dels xots** tenen el millor de la vida rural mallorquina, una autenticitat esbalaïdora. Benhaja aquest escriptor de nou encuny que, sense crits ni demagògia, porta un revulsiu de la més bona llei en la nostra vernaculitat!

M. G.

Roger Vailland:

LACLOS: TEORIA DEL LIBERTINO

**Colecció Argumentos, 2.
Ed. Anagrama. Barcelona. 1969.**

Pierre-Ambroise-François Choderlos de Laclos fou un personatge francès del segle XVIII —general de la Revolució— que es debatia entre el seu origen burgès i la professió militar, observador atent de les realitats de l'època, de la política dels nobles i

de les intrigues de la cort. Pertanyent a l'artilleria —en fou geometra i general—, tant com sabia aplicar els sistemes científics de l'arma del seu exèrcit contra les posicions de l'adversari, tant més s'enginyà per aplicar-los en forma de bombes literàries, de novel·les que simulant pretextes banals, entranyaven una acerba crítica, una duríssima denúncia, contra els mals d'aleshores en la corrompuda alta societat del temps de Lluís XIV. Així, entre altres obres, les seves **Liaisons dangereuses**. La posteritat en volgué prendre venjança i intentà oblidar l'autor i l'obra. Mes aquests intents no sempre surten reeixits.

Roger Vailland —una acusada personalitat de les lletres franceses, Premi Goncourt en 1957— ha realitzat un magistral estudi sobre Choderlos de Laclos i la seva obra **Liaisons dangereuses**, sota el títol **Laclos par lui-même**, que Joaquín Jordá acaba de traduir i publicar en castellà amb aquest altre títol, **Laclos: teoria del libertino**.

En el llibertinatge d'uns homes hi descobrim la contradicció d'una llibertat que divideix les persones en subjectes i objectes, en tirans i víctimes.

M. G.

Lluís M. Xirinachs:

SECULARITZACIÓ I CRISTIANISME

**Ed. Nova Terra. Barcelona.
1969.**

Teològicament, és sabut, a Espanya ens hem quedat endarrera mentre a tants de països d'Europa aquesta disciplina del saber religiós està donant, de fa anys, veritables passes de gegant, fins al punt d'haver fornit aquestes noves escoles de Teologia, aquests nous corrents i aquesta nova línia d'avantguarda, la principal matèria del darrer Concili prop passat. En els països on el catolicisme ha degut conviure i batallar amb gents i doctrines diferents, els teòlegs catòlics han hagut d'esmolrar les seves intel·ligències i posar-se en combat. A Espanya, en canvi —un país tradicionalment catòlic, on tot ho teníem fet—, la comoditat i la peresa ens han enervat i deixat indefensos. Caldrà que ens n'adonem quan caurem

en l'evidència que les masses ja no freqüenten els nostres temples, que la joventut ens fuig del nostre clos, que la fe és patrimoni d'unes minories. Conseqüència tot plegat d'aquest viure —com dèiem— d'una herència i d'unes rendes.

Ja hi ha qui se n'adona i és un mèrit dels més avançats el fet de posar-se a l'estudi, d'examinar i sospesar els nous corrents, de passar-los pel gresol de la pròpia personalitat, de treure'n, en fi, noves conclusions.

Secularització i cristianisme, de mossèn Lluís M. Xirinachs, és una obra de teologia que s'inscriu en aquests camins d'avantguarda, en aquesta línia de recerca i d'inquietud, en aquest moviment de voler posar-nos al dia. És, d'altra banda, un llibre que ha estat guardonat amb el Premi «Carles Cardó» 1968, ço que li dona una garantia de seriositat al menys en l'intent i en l'afany.

El llibre, dividit en quatre parts, estudia a fons, en la primera, la bifurcació d'aquestes realitats que constitueixen la matèria del llibre: **Secularització, Vida i Estructura, Sagrat i profà, Segle i eternitat, Esperit i progrés**, són els enunciats d'altres tants capítols. En la segona part s'estén en consideracions ben profundes sobre això que ell nomena **el tronc i la branca**, amb capítols que titula: **Llenguatge secular i llenguatge espiritual, Història secular i història santa, Una interpretació positiva de les històries sagrada i profana d'Occident, Les tres ciutats, i Déu**. En dues altres parts aplega un seguit d'estudis o petits assaigs sobre teòlegs i teologia d'avui com **Rudolf Bultmann, o la paraula de Déu; Oscar Cullmann, o l'esclat de la paraula de Déu; Karl Barth, o la paraula de Déu que es fa home; Friedrich Gogarten, o la paraula de Déu alliberadora de l'home; Harvex Cox, o la paraula de Déu fonament de la natura humana; i Dietrich Bonhoeffer, o la força de la paraula de Déu en el segle**.

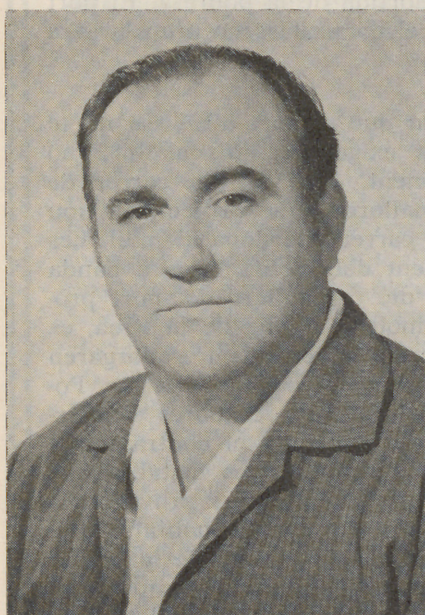
Avui que en un món que veim tot-hora tan corromput, unes minories selectes es drecen per conrear un esperit religiós amb tota consciència i lucidesa, és ben digna de lloar aquesta aportació de les nostres terres a la construcció i bastiment d'una teologia d'ara que mogui i dugui les nostres cristiandats de l'endormiscament a la revifalla, de la letàrgia a una nova ressurrecció.

M. G.

rosa dels VENTS

DE MENORCA

ANDREU MURILLO TUDURI
PREMI DE L'ATENEU
DE MAÓ

La revista LLUC se complau a recollir la notícia del Premi de l'Ateneu de Maó atorgat el 6 de setembre passat —deu-mil pessetes, ofert per la Caixa Provincial d'Estalvis— al nostre estimat amic i col·laborador Andreu Murillo Tuduri.

El treball premiat du per títol **El Port de Maó i les evolucions menorquines (1740-1911)**. Consta de 53 pàgines en la seva redacció original, un parell d'apèndix i una dotzena de gràfics i plànols.

D'EIVISSA

BREU NOTICIA D'UN PORT DE LLARGA HISTORIA

El port d'Eivissa va néixer al tràfic marítim amb la ciutat d'Eivissa, puix que sols ell la justificava allí on és. Des d'uns temps remots (segle VII a. C.) veié arribar i anar-se'n les naus d'aquells grans navegants, els púnics. La ciutat creixia, es fortificava, i des de l'altura del seu pujol es dominava el port, alhora mercantil i estratègic. La importància del port eivissenc continuà, amb funció més exclusiva comercial, durant l'època romana, quan encara durava la puixança d'una illa que no perdé de cop les seves característiques cartagineses. Precisament ens arriba del segle I a. C. un text grec que es refereix a la població púnica d'Eivissa, mesclada amb altres elements; també ens parla de les seves murades i cases, tan sòlides, i, és clar, dels seus notables ports. Tot això venia d'endarrera, i el mateix autor del text, Diodor de Sicília, s'inspirava en fonts més antigues. Després de l'ordre romà vingueren uns temps intranquils i difícils, que veim ben foscos. Amb les invasions i la pirateria mediterrània l'illa degué decaure; durant molts de segles dugué una vida insegura. El període islàmic suposà, de segur, un cert revifament, i la relativa prosperitat d'una illa ha de reflectir-se directament al seu port. No manquen del tot les fonts aràbigues, i Rosselló Bordoy fa observar, fins i tot, que la més petita de les tres illes és la preferida d'aquells escriptors. Els nombrosos i industriosos illencs exporten, amb el carbó, la sal de les inesgotables salines. Hi ha extensos boscos de pins, aptes per a la construcció de naus. També abunda la vinya, i un autor ens parla de les panses de la bella illa i un altre en lloa el vi. També s'exporten les ametlles i les figues. És gairebé el quadre de produccions que després dura segles. Se'ns conta que uns fets previs a la resolució catalana de conquerir les illes succeïren en aigües d'Eivissa. L'emir de les Balears declarà la guerra als cristians com a conseqüència de la pèrdua d'unes naus en una topada amb la flota catalana de Tortosa; es tractava d'unes galeres que carregaven fusta a Eivissa, protegides per vaixells de guerra. Després, el 1226, arribaren al port d'Eivissa dues galeres de Barcelona i Tortosa, que foren perseguides. La seva captura —i la d'una galera genovesa, en aigües d'Eivissa—

De Menorca...

L'acte solemne de la proclamació d'aquest premi va tenir lloc el dissabte dia 6 de setembre passat, com un número de les festes patronals de la Mare de Déu de Gràcia. Presidí la brillant sessió acadèmica el Batle de Maó i altres autoritats a més dels components del Jurat qualificador: els senyors Vicenç Macian, Josep Maria de Sintas, Castelló Carreras, Pons Pons, i Casasnovas. El treball d'Andreu Murillo, sota el lema «Siau qui sou», resultà guanyador entre diversos treballs més, i aconseguí un accèssit mossèn Ferran Martí Camps.

L'estudi d'Andreu Murillo és tot ell redactat en la nostra llengua, i ha estat lloiat públicament per la seva aportació de noves dades, per les seves conclusions força personals i per la presentació també molt acurada de gràfics i altres elements estadístics.

Segons tenim entès, la Caixa Provincial d'Estalvis subvencionarà l'edició d'aquesta obra del nostre estimat Andreu Murillo, a qui LLUC envia la seva felicitació.

DE MALLORCA**CENTENARI DE MARIA ANTONIA SALVA**

La vila de Santa Maria del Camí ha tributat un homenatge a la memòria de Maria Antònia Salvà coincidint amb l'any centenari del seu naixement.

Va tenir lloc el dia 8 de setembre, emmarcan-lo dins els actes de les festes patronals.

Maria Antònia Salvà havia cantat la terra i les coses del terme de Santa Maria del Camí en ocasió d'haver estada a Son Moragues, possessió del pla, propietat d'un oncle matern seu.

Va obrir l'acte Mn. Baltasar Coll, qui comentà breument la vida i l'obra literària de l'exímia poetessa. En el seu parlament, Mn. Coll recità els bells poemes **L'abella** i, al final, **Herbari** on s'alludeix a Coanegra, dins el terme santamarier.

D'Eivissa...

foren motiu de vanaglòria per part de l'emir; la resposta de Jaume I ja no es va fer esperar.

L'època cristiana és més coneguda, amb les seves vicissituds que repercuteixen al port on s'emmirallen la vila i el castell d'Eivissa. Hi ha la consolidació durant el segle XIII i la primera meitat del XIV, amb el Regne de Mallorca; la incorporació a la Confederació catalano-aragonesa i el període crític, de caràcter general, que s'inicia a la segona meitat del XIV, durant el qual la població eivissenca arriba a ser molt curta. El Cinc-cents és el temps més cruel per a l'illa, i la situació, que sols pot ser defensiva, és fatal per a la navegació i la vida del port. Eivissa necessita exportar sal per tal de pagar el blat escàs que pot comprar, però els perills són enormes, fins i tot després de Lepant. L'illa no pot aixecar el cap durant el segle XVII, però el XVIII hi ha un lent ressorgiment, que és sobretot brillant pel que fa a les activitats marineres. La construcció naval és molt important, creix el raval de la Marina, els eivissencs —àdhuc els pagesos que deixen el camp— veuen en la navegació i el comerç una sortida de la pobresa. El port és ple de les naus de l'època, el cors eivissenc pren la seva màxima volada.

A mitjan segle XIX es veu que el port d'Eivissa no té les condicions que els temps exigeixen. Fins al 1882 no s'aprova el projecte corresponent. Avui és diu carrer de Pou —el nom de l'enginyer mallorquí que projectà el nou port d'Eivissa— un important carrer que dona al moll. Les obres començaren pel tancament dels petits freus a banda i banda de l'illa Grossa i pel dic o escullera del port pròpiament dit. On hi havia un mollet, al mig de la Riba, es féu l'anomenat contramoll, més important, i s'allargaren dos molls en direcció a la Consigna i cap a l'interior. Poques modificacions hi ha hagut des que les obres s'enllestiren. Fa uns quants anys es va prolongar el contramoll, i després es construïren per als petrolers unes instal·lacions urgent —cosa que pot voler dir horribles— i provisionals però ja se sap quant duren aquestes provisionalitats. Després es va parlar d'un port pescador, al nord de la badia; no sé si es varen començar les obres, però fa temps i encara no es veu res d'aquesta ampliació del port. El passeig marítim, a la part oposada a la ciutat i obra de l'Ajuntament, no té res a veure amb les instal·lacions portuàries.

El port d'Eivissa és molt diferent del de Palma. En aquest els molls estan projectats cap enfora i no arran dels carrers. A Eivissa no existeixen els passeigs, com el de Sagra i el marítim, que ceneixen una ciutat oberta al mar. Els molls d'Eivissa estan construïts arran dels barris mariners, cosa que abans tenia un indubtable encant. Els molls, amb el poc tràfic anterior i l'entreteniment que suposaven les maniobres dels velers, eren, tan a la vora, un agradable passeig per als eivissencs. Avui ja no és igual. Els vaixells

D'Eivissa...

correus més grans i nombrosos, els camions, els munts creixents de mercaderies, obstrueixen la visibilitat; el tràfic intens lleva tot plaer al transeüint, que ja no pot badar amb delícia. Tot sembla més esquifit i la ciutat queda ofegada. Hi ha encara la vora que va del racó del moll fins al futur port pescador i al passeig marítim. La forma una carretera estreta i perillosa, que és amb tot un dels principals accessos a la ciutat. Tot hi està per fer, però els edificis ja s'hi acosten, i hom tem que també per allí la ciutat pugui restar closa. És urgent que sigui refet tot aquell costat, on cal una via ampla i on podria haver-hi el millor respirall immediat a la ciutat. Però quan pensam en els estralls que s'hi poden arribar a fer, quasi desitjam que no es toqui res. Seria catastròfica, per exemple, la realització de qualsevol projecte d'edifici, un hotel posem per cas, en terrenys guanyats al mar, enllà de tota urbanització normal i de les vies que voregen la badia, esguerrant perspectives i ocultant les vistes al mar o a la ciutat. ¿Què dirien a Mallorca si es projectassin nous molls mercantils o algun edifici a la riba del passeig marítim? La responsabilitat dels qui decideixen en aquestes qüestions, com en qualsevol ampliació del port d'Eivissa, és enorme.

I el port d'Eivissa cal que sigui ampliat. La història desemboca en el present. Des del 1882, i més concretament de deu o dotze anys ençà, s'han produït a l'illa canvis extraordinaris. El port s'ha quedat petit i la insuficiència de les línies d'atrancament ocasiona greus perjudicis a tot el moviment marítim, a tota l'economia de l'illa. Cal emprendre noves i importants obres al segon port de les Balears, i aquestes no han d'entrebancar, sinó que han de millorar el clàssic aspecte de l'entrada a la ciutat d'Eivissa. Voldríem un port que s'expandís i no unes dàrsenes convertides en safareigs atapits d'embarcacions. El turisme és a la base de les estretors i alhora de les noves exigències del port, element essencial a la vida d'una illa. ¿Serà justament el d'Eivissa el que no trobi mitjans per al necessari desenvolupament? Seria contradictori que en el moment de màxim rendiment Eivissa patís d'unes dificultats que no sempre trobà quan era una illa pobra. D'altra banda, les obres d'un port són lentes i les necessitats eivissenques creixents. No sembla excessiu sol·licitar passeigs o jardins a la vora del mar; tampoc no és demanar massa, si es tracta d'unes obres imprescindibles, urgents. On caldria, fins i tot, una certa generositat.

M. VILLANGÓMEZ LLOBET

Alguns poetes assistents a l'acte recitaren també altres peces líriques de tema santamarier, originals de Maria Antònia: Guillem Cabrerer llegí **Santa Maria**, que fa referència a l'anissat que s'elaborava a la vila; Guillem Colom, **Regina Pacis**, goigs a la Mare de Déu de la Pau de l'ermita de Son Seguí, escrits pels març de 1937, i cantats des d'aquesta data amb música de Mn. Guillem Parets, aleshores rector de la parròquia; i el Dr. Miquel Dolç, fill del poble i catedràtic a la Universitat Autònoma de Madrid, llegí **Cap al cingle**, que fa referència a la vall i l'avenc de Coanegra.

Presidiren l'acte les autoritats locals i una representació de les de Lluçmajor amb el nebot de la poetessa don Francesc Salvà.

«PONENT»

Ha aparegut el núm. 51/52 de **PONENT**, corresponent a primavera/estiu passats. En el Pòrtic editorial s'hi fa referència al doble centenari del Mahatma Gandhi i de la nostra poetessa Maria Antònia Salvà. «Dos centenaris —diu— que s'agermanen i es complementen, ja que la nostra vocació universalista i pacifista és fruit d'una forta vinculació espiritual als valors autòctons, mediterranis i tradicionals —recordem Ramon Llull, Anselm Turmeda, etc.— de la nostra Terra, una terra sense la limitació de les fronteres perquè està oberta a tots els camins de l'aire i del mar». Hi figura un **Esboç de sermó en el centenari del Mahatma Gandhi**, per Llorenç Vidal; **Carta a Gandhi i Gandhi apòstol de la pau**, poemes respectivament del citat Llorenç Vidal i de Miquel Bota Totxo; **L'eternitat**, poema de José Luis Gallego, versió de Fèlix Cucurull; **La meua Maria Antònia**, un bell article de Josep M. Palau i Camps, amb un dibuix de Miquel Fullana; **Avui que pens en tu**, poema de Francesca Ensenyat i Seguí; i l'acostumada secció de notícies **De Mallorques i de fora Mallorques**.

Com a prova de l'acceptació que

mereix aquesta publicació, hi podem constatar una llista de més de quaranta subscriptors protectors, impresa a les solapes de la coberta.

Ja hem observat en altres ocasions que **PONENT** és una companyonia espiritual i una presència en el panorama literari de les nostres Illes. Una companyonia i una presència que estimam i valoram ben de cor.

NOTICIARI

■ Amb motiu de la festa de Sant Jaume, foren atorgats els **Premis de la Ciutat de Manacor 1969**, sota la presidència del Jurat que formaven Encarnació Viñas Olive-lla, Josep Maria Llompart, Blai Bonet i Alfons Puerto. Hi guanyà el Premi de Poesia, el nostre amic i col·laborador Francesc de P. Barceló i Fortuny amb la seva obra **Horitzons de pedra**, i hi obtingueren accèssits Guillem Puerto Ros-selló, de Manacor, i Tonina Cañellas i Colom.

El Premi de Novella fou concedit a Guillem Frontera, i un accèssit al també col·laborador nostre Llorenç Capellà i Fornés.

■ A l'acte de clausura dels Curs de Llengua vernacla s'hi presentaren a exàmens i hi foren aprovats de Grau elemental 48 alumnes, amb 17 notables i 6 excel·lents. De Grau Mig hi va haver 2 aprovats i 5 notables.

En el Curs de Professorat hi varen obtenir el títol de Professor elemental 15 examinats, i en el de Professor de Grau Mig, 22 examinats.

■ La premsa ha divulgat la notícia de l'informe dictaminat sobre el **Libro Blanco** pel Consejo Nacional del Movimiento presidit per don Gregorio López Bravo. En aquest **Libro Blanco**, on es regula l'ensenyança estatal, la privada i la en regim d'ajuda estatal, hi figura aprovat un text redactat pel senyor Rodríguez Esteban en el sentit **que las lenguas vernáculas deben enseñarse en los centros para los alumnos que lo deseen, puesto que estas lenguas son patrimonio nacional.**

■ Les viles i ciutats de Mallorca se desperten. Amb motiu de les festes patronals ja no és rar veure, juntament amb els actes cívics i religiosos, altres actes de caire cultural. A més del que ja hem descrit de Santa Maria del Camí, cal destacar el fet de que en aquesta vila s'hagi imprès un atractiu programa de les festes totalment redactat en la nostra llengua.

■ A Sa Pobla s'ha imprès un programa amb col·laboracions de diversos poetes i escriptors mallorquins: **La revetla popular**, per Miquel Gayà; **La revetla**, per Gabriel Janer Manila; **Intent d'homenatge al pobler**, per Josep M. Palau i Camps; **Maria Antònia Salvà i Sa Pobla**, per Miquel Pons, etc. Tots aquests escrits hi són acollits en la nostra llengua, a més d'altres en castellà.

I a Felanitx, dins el marc també de les festes patronals, hi fou organitzada una conferència cultural a càrrec del poeta i crític literari don Josep Maria Llompart, sobre el tema **La dona en la literatura insular.**

DE BARCELONA

LA REVISTA «EL PONT»

La revista **EL PONT**, que dirigeix Miquel Arimany, ha experimentat una notable evolució i millorament. Després del núm. 30, dedicat a Rafael Tasis —amb treballs i estudis de Jordi Rubió i Balaguer, Miquel Coll i Alentorn, Miquel Arimany, Joaquim Ventalló, Carles Sala, J. Ferrer-Domingo, etc.—, hem pogut examinar el núm. 31 que, de números miscel·lanis passa ara a ser una revista normal, amb seccions diverses i col·laboracions sobre temes distints. Ha eixamplat el seu tamany (17 x 24), i la formen ara tres seccions principals: **Els assagistes i els crítics opinen** —amb articles d'Antoni M. Badia i Margarit, Joaquim Molas, Joan Agelet i Herbert Marcuse—; **Els narradors i els poetes ens conten** —amb treball de Pere Calders, Josep Maria

Llompart, Jaume Vallcorba, i Francesc Parcerisas—; i **Els cronistes informen** —amb noticiaris de Joaquim Ventalló, Xavier Fàbregas i Miquel Arimany.

EL PONT és una revista d'un contingut exigent i rigorosament intel·lectual, destinada a elevar més i més la nostra cultura. Es un noble camp d'activitats de l'esperit que ve a sumar-se al reviscolament dels Països on es parla la llengua de Ramon Llull.

EN EL SANTUARI DEL COLL

Com saben els lectors de **LLUC**, els Pares Missioners dels SS. Cors tenen confiada a Barcelona una popular parròquia, situada a la part alta de la ciutat, i acollida a la protecció i a la invocació d'una antiga imatge mariana, miraculosament preservada d'estralls històrics: una talla policromada del S. XIII, coneguda per la Mare de Déu del Coll.

Amb motiu de la festa patronal, el P. Joan Melià, Superior de la dita residència, organitzà un concurs literari-musical per a premiar la lletra i música d'una Sardana dedicada a la Mare de Déu del Coll. Formaren el jurat literari, amb el mateix P. Melià, els escriptors Joan Sales, Josep Miracle, Miquel Saperas i Octavi Saltor, que, per unanimitat atorgaren el premi a una expressiva poesia mariològica, apta estròficament per als compassos dels curts i llargs de la sardana, original de l'admirat poeta i col·laborador de **LLUC**, Manuel Bertran i Oriola. Aquest text fou musicat pel compositor (nat a Molins de Rei i resident a Girona) Francesc Civil i Castellví, **que es desplaçà a la barriada del Coll per assistir a l'estrena.**

El diumenge dia 7 de setembre, des de l'ara del temple del Coll, un membre del jurat i col·laborador de **LLUC**, Octavi Saltor, pronuncià un discurs d'oferiment a la Mare de Déu. El P. Melià beneí unes ceràmiques, obra de l'artista Albors, reproduint la imatge, i seguidament, la Coblà «Ciutat de Barcelona», a l'esplanada exterior del temple, estrenà la sardana premiada, i en tocà d'altres, dansades per les colles assistents.

DE VALENCIA

«GORG», UNA REVISTA VALENCIANA

València ha estrenat una nova revista en la nostra llengua, de la qual n'hem pogut veure ja alguns números. La dirigeix Joan J. Sement i Anaya, i el seu contingut és gairebé tot de temes bibliogràfics i intel·lectuals.

En el seu primer número hi figuren treballs sobre el llibre **La llengua dels valencians** del nostre amic M. Sanchis Guarner, sobre **Tirant lo blanc** per J. M. Capdevila, i altres ressenyes bibliogràfiques extenses. En el segon número hi volem destacar diversos estudis sobre llibres de Vicent de Miquel i Diego —**L'Església valentina i l'ús de la llengua vernacle**—, de Maria Beneyto —**La dona forta**—, de J. Ernest Martínez Ferrando —**L'altre geperut i alguns contes més**—, de Sebastià García Martínez —**Els fonaments del País Valencià modern**—, etc. La revista compta també amb seccions de noticiari i altres temes de curiositat.

Des d'aquestes columnes de LLUC enviam als redactors de GORG la nostra més efusiva felicitació pel camí que acaben d'emprendre.

DE L'ALGUER

MOSSEN FRANCESC MANUNTA A BARCELONA

Després de deu anys consecutius de contactes directes entre l'Alguer i el Principat, ha visitat novament la capital d'aquest, Barcelona, el sacerdot alguerès Mn. Francesc Manunta primer becari de la nostra fundació Francesc Recasens que hi féu estada.

Mn. Manunta ha estat quatre anys de missioner al Brasil, i abans del seu retorn a l'Alguer, ha volgut veure els seus amics barcelonins. I ha estat cabalment a Barcelona on Mn. Manunta ha celebrat la primera Missa seva en llengua catalana.

Abans de la seva partença, el nucli d'amics de l'Alguer del Principat reté un homenatge íntim al poeta, sacerdot i apòstol de Crist i de la germanor de les terres de parla catalana, Mn. Francesc Manunta.

Reunits en un popular restaurant, els allí aplegats oïren les seves impressions i canviaren amb ell informacions recíprocament interessants. L'àpat li fou ofert pel nostre amic i col·laborador Octavi Saltor, qui també li lliurà, en nom dels seus amics catalans, un exem-

plar de la darrera edició del Diccionari Fabra, posat al dia per Josep Miracle, que allí mateix estampà una efusiva dedicatòria en el llibre.

Parlà també l'advocat i publicista Antoni Bergós, en nom dels catalans de les terres de Lleida, que invità a conèixer a Mn. Manunta. I en nom de la fundació Vives Casajoana, oferí a Mn. Manunta i als escriptors de l'Alguer, exemplars del volum preparat per l'erudit J. M. Casas Homs, de les obres en prosa del retòric del s. XIV Joan de Castellnou, just ara aparegudes, amb una important al·lusió introductòria al nostre admirat amic Joan Pons i Marquès.

Mn. Francesc Manunta correspongué, en un bell parlament, a les paraules i ofrenes que li havien estat dedicades, tot proment mantenir el caliu d'amistat entre l'Alguer, les Illes, el Roselló i el Principat.

Finalment, a prec dels reunits, el directiu de l'Orfeó Català Sr. Pujol avençà algunes referències de la projectada excursió marítima d'aquella magna entitat coral a l'Alguer, el vinent juliol, i que, a més de visitar Càller, es deturarà també, en el seu retorn, a Maó i a Palma, per donar-hi audicions en curs d'organització.

ANUARIO

ESPAÑOL

DE LA

PUBLICIDAD

Ha estat posat a la venda l'edició 1969 del ANUARIO ESPAÑOL DE LA PUBLICIDAD, consultor dels mitjans publicitaris, agències i agents de publicitat i serveis tècnics que existeixen a Espanya.

Recull les dades més importants i les tarifes dels diaris, setmanaris, revistes, anuals, ràdio, TV, cinematògrafs, mitjans a les vies públiques; com també les referències d'Agències i d'Agents de Publicitat, Especialistes i Serveis Tècnics per a la publicitat, i un directori d'Empreses de Publicitat i Diaris Extranjeros.

Amb ell, podreu tenir ràpidament i còmodament, l'orientació precisa i el coneixement perfecte de tot allò que es pot utilitzar per a la publicitat i la propaganda.

Per a qualsevol informació, adreçau-vos a:

Avda. José Antonio, 57 —MADRID—13

**ASTILLEROS Y TALLERES
DEL NOROESTE, S. A.**

Construcciones navales de todas clases

Apartado 994

EL FERROL DEL CAUDILLO

**Argimiro Rodríguez Alvarez,
S. A.**

Colabora a estos fines

Construcciones, obras públicas, almacén de
maderas, carpintería mecánica, negocios in-
dustriales

Paseo Colón, 1 ANDUJAR (Jaén)

Barberá Hermanos, S. R. C.

Cosecheros criadores almacenistas de vinos

«BODEGAS BARBERA»

CHICLANA (Cádiz)

Farmacia Luis de Cusa

Especialidades farmacéuticas

Iguacio Iglesias, 18

PARTA DE LLOBREGAT (Barcelona)

GARAGE CARREÑO

Lavado, engrase, chapa, pintura
Reparación general del automóvil

Colonia Astur Tels. 221204 y 211217
O V I E D O

**Caja de Pensiones para la
Vejez y de Ahorros de
Cataluña y Baleares**

Vía Layetana, 56

BARCELONA

Jaime Piqué Charles

Contratista de obras

Avenida de Bélgica, 10

SANTA CRUZ DE TENERIFE

Zorrilla Hermanos, S. A.

«TALLERES PROGRESO»

Construcciones de maquinaria y
herramientas

Masustegui, 6

BASURTO

José Manaut Obón

Talleres mecánicos

Barcelona, 53

MARTORELLAS

Vicente Moñinos Escrivá

Fca. de Joyería

Fca. y Despacho:

Pintor S. Abril, 46 y 47 bajo izq.

Tel. 236527

VALENCIA (5)

Vda. de José Román Pérez

Frutos canarios y patatas. Venta al por mayor
Oficinas: Hermanos Laulhe, 30
SAN FERNANDO (Cádiz)

E. Van Dulken y Cía.

Refinadores y exportadores de aceite, de oliva y orujo. Fca. de jabón. Exportadores de frutos secos y frescos, consignatario de buques.

Telegramas: DULKEN Tel. 215101
C. Borgoña, 21 MALAGA

Antonio Sansano Feliu, S. L.

Fca. de azulejos y piezas complementarias
Padre Claret, 2 VALLADOLID

Intex, S. A

Fabricación y exportación, de tejidos clásicos, planos y de punto, artículos de ortopedia, tules, trenzas elásticas.

Mca. de Fca.: Intex ANDOAIN (Guipúzcoa)

Gelpha, S. A.

Fabricación de maquinaria para frigoríficos. Motores eléctricos condensadores. Compresores abiertos. Marca registrada: GELPHA

Maragall, 53 - Tel. 2801128 BADALONA

Madeca, S. L

Fca. de Mobiliario escolar
Peñuelas, 42 - Tel. 2392330 MADRID

La Alpujarreña, S. R. C.

Fabricación y exportación de alfombras de lana «ALPUJARREÑA» y de nudo, tejidas a mano. Jesús y María, 1 - GRANADA

Fersa Empresa Constructora

Modesto Lafuente, 75 - Tel. 2337863
MADRID

Orbitrans, S. A.

Transportes Internacionales. Embalajes, mudanzas, consignaciones.
NUEVAS TECNICAS A SU SERVICIO.
General Mola, 97 Tel. 2620262 MADRID

Incas, S. A.

Felipe Castro, 3 - Tel. 2691670
MADRID

Altos Hornos de Vizcaya, S.A.

Colabora a esta Revista
BILBAO

José Giménez Calleja

Construcciones
Joaquín Costa, 2 GRANADA

Kesler Hermanos

Fca. de tejidos de punto
San Luis, 20 GELIDA (Barcelona)

Francisco Graells y Cía,

S. en C. - Almacén de tejidos
Cánovas, 3 Apartado 31 HELLIN (Albacete)

Salvador Rus López

Contratista de obras - Construcciones, S. A.
Av. Padre García Tejero, 9
Tels. 31334 y 32958 SEVILLA

PRODUCTOS FRIGO

INDUSTRIAS FRICORIFICAS, S. A.
Perú, 83 BARCELONA

Talleres mecánicos «Soria»

Cacereños, 16 (Villaverde Alto) MADRID

Administración de Lotería

N.º 45 (Hermana de Doña Manolita). Remite a provincias números contra reembolso.

Puerta del Sol, 8 Tel. 2227930 MADRID

Farmacia Cardona

Luna, 6 Tel. 2210125 MADRID

Francisco Mora-Rey

Fca. de Toldos, cortinas, cordelería, lonas, saquerío, yutes y tramillas.

Imperial, 2 y 4 Antonio Vicent, 22
Tel. 2215172 y 2797889 MADRID**Isidoro Gutiérrez Sanz**

Construcciones

Colegiata, 2 Tel. 230770 MADRID

Antonio Lozano Delgado

Agente de aduanas colegiado

Antonio López, 22 CADIZ

J. Gual Moliné

Le agradecemos su colaboración en esta Revista

F y Bayo, 4 BAGUR (Gerona)

Ramifer, S. L.

Almacén de coloniales, droguería y perfumería. Especialidades farmacéuticas.

Villafranca, 4 y 6 LEON

Manufacturas Valle

Sacramento, 5 Tel. 2479775 MADRID

Ferretería «El Martillo»

Antonio Martínez Iñigo

Menéndez Pelayo, 8 SEVILLA

Almacenes de papel 'Cerrada S.A.'

Papelería, imprenta. Suministramos oficinas

Pl. del Matute, 6 Tel. 2391416 MADRID

Cutillas Hermanos

Constructores, S. A. - Obras y proyectos

Paulino Caballero, 52 PAMPLONA

Alfalfarina Suárez

Selección de semillas de alfalfa

Secaderos de maíz

MILAGRO (Navarra)

Pedro Domecq, S. A.

(Casa fundada en 1730)

Vinos y Coñacs

JEREZ DE LA FRONTERA (Cádiz)

Inmobiliaria S.A.N.D.I., S.A.

Fuenterrabía, 9 Tel. 2513597 y 2519604

MADRID

Medivil Vicky, S. L.

Almacén de tejidos

Arenal, 12 Tel. 2227281 MADRID

Casa Ramón Almacén de comestibles

Ismeldo Seris, 8 (Esquina Candelaria)

Tels. 241412 y 244915

SANTA CRUZ DE TENERIFE

Eduardo Orozco (Hijos)

Fabricación de multicopistas. Rotativos, ficheros, muebles metálicos «Triunfo y Triunfo Dex»

EIBAR (Guipúzcoa)

Antonio Bienvenido Sánchez

Talleres mecánicos de cantería y mármoles
Madrid, 28 - Tel. 2583

GUADALAJARA (Madrid)

Industrias de Géneros de Punto S. A.

Av. del Caudillo, 88 - Tel. 13 - Apartado 11
CIEZA (Murcia)

Felipe Gutiérrez Morales, S. A.

Tintorería y acabados textiles.
Estampaciones. VIGOUREUX.

Tinte del Duque, s. n. - Tels. 23 y 514
BEJAR (Salamanca)

Sucesores de

TIBURCIO SANTAMARIA, S. A.

Confeccionista mayorista de ropa, para obreros. Camisas, pantalones, petos, buzos. Uniformes por contrata.

Marca de Fca.: SUTISA

Pl. de Calvo Sotelo, 7 - Tel. 1061 - BURGOS

Eder Cartonajes

Cartón ondulado en rollos, cajas de cartón ondulado con impresión. Planchas de cartón ondulado.

Carr. de Guadalupe. - Pabellón Montañesa.
Tel. 64149 FUENTERRABIA (Guipúzcoa)

Arriola y Cía., S. L.

Fabricación y exportación de máquinas, herramientas. Mandrinadoras.

Marca de Fca.: AYCE

Carr. de Azcoitia, s. n. - Tel. 74212
ELGOIBAR (Guipúzcoa)

DIAZLEZ

Secaderos para toda clase de industria y productos. Nueva, 6 - Apartado 32

ALCALA DE GUADAIRA (Sevilla)

Talleres Obregón, S. A.

Fundición de metales. Construcciones metálicas. Calderería. Material ferroviario.

Telegramas: TALLOSA - Tel. 81701
TORRELAVEGA (Santander)

LA CAJA CENTRAL RURAL DE ORIHUELA

Admite imposiciones a la vista y plazo fijo
Feria, 31 ORIHUELA (Alicante)

COOPERATIVA AGRICOLA BANANERA DE TENERIFE

Exportación de frutos San Juan, 18
PUERTO DE LA CRUZ (Tenerife)

Grúas y Talleres Gil

Cefeó, 1 (Puente Toledo)
Tels. 2697887 y 2690002 MADRID

Laboratorio P. E. V. Y. A.

Colabora a esta revista

Rosellón, 118 MOLINS DE REY (Barcelona)

Francisco Flor Hernández Y CIA. S. L.

Manufactura de calzado de lujo para caballero, sistema: «GOODYEAR»

Telegramas: FRANFLOR Apartado 7
Independencia, 1 VILLENA (Alicante)

Unión de Exportadores, S. A.

Consignatarios

Mayor, 13

CARTAGENA

Julio Loza Alonso

Jamones y paletillas selectas
Productos derivados del cerdo
Gran frigorífico

TABERNES BLANQUES (Valencia)

López de Haro, S. A.

Langreo, 2 Apartado de correos 71

Dirección telegráfica HARO

GIJON (Asturias)

Nicolás Martínez

Serrería mecánica - Almacén de maderas
Especialidad en tarimas, parquet y moldurajes
Alfareros, 4, 6 y 8

SANTA CRUZ DE TENERIFE

Eduardo Ferrer, S. A.

(Casa fundada en 1856)

Fca. de curtidos, fantasías para
marroquinería y calzado
Especialidades únicas en España

Camino Paterna, 21 al 27 VALENCIA

Muy agradecidos a:

Pesba, S. A.

J. Muñoz, 7

VALENCIA

J. Ramón San Sebastián

Iparraguirre, 24 BILBAO

Materiales super-refractarios, para las más
altas temperaturas

Ladrillos aislantes ISOLANDA

Muy agradecidos al

Excmo. AYUNTAMIENTO de SAN COMBA

(La Coruña)

Gaspar Bonnail Hernández

Fca. de lanas regeneradas

BEJAR (Salamanca)

F. VICENTE ALCON SANZ

Ferretería

Vidrios planos, lunas y espejos

Juan Bravo, 4

SEGOVIA

FRANCISCO GISBERT LOPEZ, S. A.

P. Molinar, 20

ALCOY (Alicante)

FRANCISCO LACAMBRA

Fundición y Fábrica de batir y laminar
Cobre y Latón

Ali-Bey, 25

BARCELONA

UNION MUTUA TINERFEÑA

Seguros en general

Robayna, 2 - Tels. 256175 y 246176

SANTA CRUZ DE TENERIFE

Juan Soldado Campaña

Maestro contratista de obras

San Marcos, 71

PRIEGO DE CORDOBA

Fábrica de Relojes «Alba»

R. Gómez de Segura, 1

LOGROÑO

Agustín Muñoz Sobrino, S. A.

Fca. de piensos compuestos

ISCAR (Valladolid)

F García Torriello

Colabora a esta revista

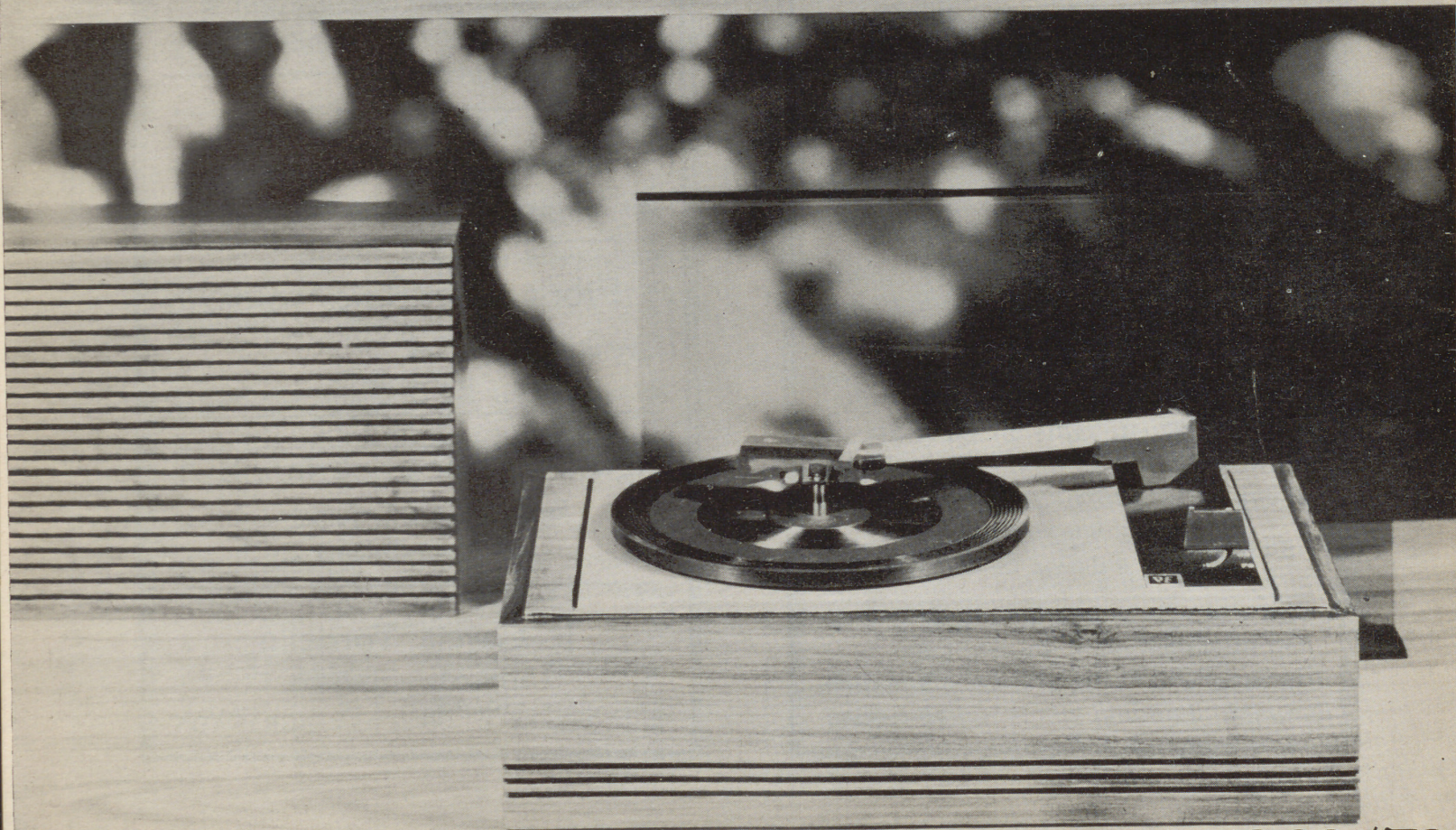
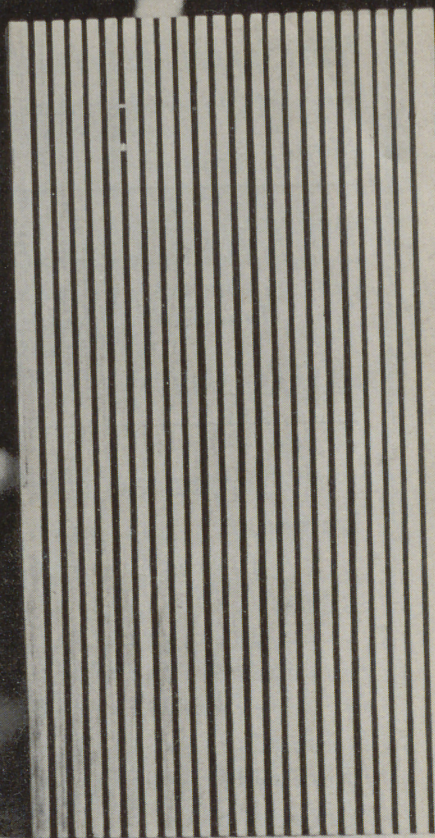
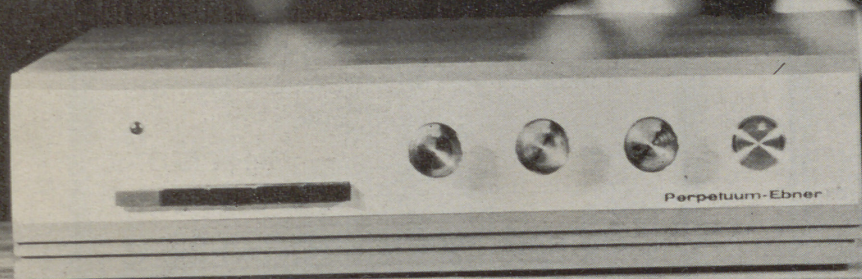
R. L. Argueta, 1

GRANADA

Perpetuum-Ebner

PRESTIGI MUSICAL D'EUROPA

nous models 1969/70